
P

Marci Aurelij
SEVERINI
Synopseos
CHIRURGIÆ
Libri Sex.
AMSTELODAMI,
Apud Elizeum Weyerstraeten. 1664.

PRÆLUDIA CHIRURGICÆ DISCIPLINÆ.

QVoniam aliquot quasi gradibus ad optimam Chirurgiam itur, (neque enim ita parabilis est, ut plerique putant,) novum hujus professorem inde judico primum incipere debere, quod ad cognitionem artis, & adnexorum facit; tùm ut inspectam ejusdem speciem, atque usum studiose expetat, tùm ut ritè ac facilè instituatur. Porrò, quæ communioris sunt contemplationis, specialibus præire consueverunt: & ut dixit Aristotel. tam prompta est à communioribus via ad minus

communia ut etiam à natura indicetur: quapropter antequam Chirurgiæ præcepta, & rationes tradamus, operæ pretium est, de quibusdam artis prænotamentis (prolegomena Græci vocant) principio tractari: sic enim facilior commodiorque fiet ad cætera progressus. Definitio autèm ex his prima se offert exponenda, quæ cum duplex sit Aristotele auctore, lib. 2. poster. c. 9. tùm nominis tùm rei; priorem nos primum proponemus.

Marc. Aurel.

SEVERINUS

De

TUMORIBUS PRÆTER NATURAM.

TUmor præter naturam (qui ab Hippocrate & veteribus οἴδημα vocatur; ut pluribus locis notavit Galenus) eſt conſtitutio totius corporis, aut aliquarum ejus partium, naturalem quantitatem, cum qualitatis mutatione, excedens, qui ſi ad tantam magnitudinem attollatur, ut ab hâc actio impediatur, morbus cenſeri debet, alioqui vel ſymptoma, vel pathema duntaxat.

Arabes tumorem præter naturam (quatenus morbus eſt) apoſtema ap-

pellant, quum tamen ὑπόςημα eam tumoris speciem, qui abscessus dicitur, significet: asseruntque, duce Avicennâ apostema, id est, (ut volunt) tumorem præter naturam, morbum esse compositum ex intemperie, malâ compositione, & unitatis solutione, servatâ uniuscujusque horum morborum formâ perfectâ, ita, ut in una eademque parte sensibili tria hæc morborum genera reperiantur. Quæ descriptio ab Hippocratis & Galeni sententia aliena non est, potissimum quum à materiâ calidâ tumor ortum habuerit.

De Tumorum præter naturam Differentiis.

Differunt Maximè Tumore p. n.

Quantitate, ut { Magni, Mediocres, Parvi.

Qualitatibus primis, ut { Calidi, Frigidi.

Sub-

Subſtantiæ modo, ut { Molles, Duri.

Symptomatis, ut à { Colore, & dol. unde dicuntur, { Albi, Nigri, Lividi. Rubri. Dolentes.

Partibus affectis, ut { Ophthalmia Peripneumonia Pleuritis.

Materia, à quâ nominantur { Sanguinei, Bilioſi, Pituitoſi, Melancholici. { Ad quos referuntur { Aquoſi, Flatuoſi

Quoniam verò, ut ait Galenus, omnium tumorum, qui præter naturam ſunt, varietas, ex ejus quod influit natura naſcitur, ideò pro varietate materiæ tumorem committentis varia tumorum genera in hac diſputatione facilioris doctrinæ gratiâ ſtatuentur.

De Tumorum Materia.

Materia autem tumorum apud Galenum quadruplex eſt, nempe San-

guis, bilis flava, pituita, & ſuccus melancholicus: ex quibus quatuor vulgares tumores nempe phlegmone, Eryſipelas, œdema, & ſcirrhus oriuntur: Ad quos etiam quatuor humores aliorum omnium præter naturam tumorum materiam revocari veteres medici voluerunt: præterea, quod eorum cujuſpiam quivis tumor ſemper magis particeps ſit: atque ob id præter analogiam quandam pro humorum naturalium numero, & primarum qualitatum conjunctionibus, tumores omnes ad quatuor capita reduxerunt: quorum veſtigiis inſiſtentes tumores inſigniores ad eaſdem quatuor claſſes revocabimus.

De Tumorum Cauſis Efficientibus.

Efficiens tumorum Cauſa aut Fluxio eſt, aut Congeſtio. Eſt autem fluxio humorum in corpore motus ad aliquam partem, qua propter eorundem

dem quantitatem, aut qualitatem, aut ſimul utramque, eos ſine ſui læſione recipere non poteſt. Illud vitium Plenitudo, hoc Cacochymia, dicitur Dependet autèm à

- Partis mittentis
  - Robore
  - Connexione cum recipiente
- Partis recipientis.
  - Imbecillitate
  - Raritate
  - Situ inferiore
  - Colore,
  - Dolore
  - à
    - Motu.
    - Igne
    - Sole.
    - Medicamentis
    - Ictu vel morſu venenatorum.
    - Ambiente aëre
    - Vulnere
    - Ulcere
    - Contuſione
    - Diſtorſione
    - Tenſione
    - Obſtructione
    - Flatu.
- Humoris.
  - Tenuitate
  - Aliavè ad fluxum propenſione.

Altera tumoris efficiens Cauſa Congeſtio eſt ex Galeni ſententia, Con-

gestio verò excrementorum tertiæ coctionis in parte aliquâ collectio est, propter ipsius facultatis expultricis imbecillitatem, quæ major fieri potest accidente facultatis alteratricis errore.

De Tumorum Signis.

Cognitis tumorum causis, de Signis quibus eorum naturam, speciem, statumque præsentem dignoscamus, & tandem futurum eorundem exitum sive conversionem deprehendere possimus, necessariò est differendum, cum curationis principium ex ipsius morbi naturæ cognitione maximè pendeat. Tumores igitur aut in occultis partibus sunt, aut in apertis, & externis. Qui in occultis oriuntur, ex perfecta membrorum corporis cognitione maximè deprehenduntur, de quibus dicere nunc non instituimus. At in apparentibus partibus tumorem esse, ex collatione partis tumentis cum se

ipſa, naturali ſtatu, & diſpoſitione prædita, cuique deprehendere promptum eſt.

Species & *natura* tumoris cognoſcitur ex partis tumentis colore calore, frigore, duritie, mollitie, dolore, tenſione, renixu, morſu & fluxionis periodo. Color enim ſimilis effloreſcit humoribus, niſi intro receſſerint, quiſi ſubalbidus fuerit, pituitam, ſi nigricans, ſuccum melancolicum, ſi rubeus, ſanguinem, ſi flavus aut ſubpallidus, bilem flavam, aut humorem aliquem putreſcentem, vel aduſtum, ſubeſſe indicat: quemadmodum frigus aut pituitam, aut aquoſos humores, aut flatus, aut ſuccum melancholicum, aut concretos, & induratos humores. Durities verò cum dolore, phlegmone, ſine dolore ſcirrhum ſignificat. Mollities autem ſine dolore œdematis nota eſt. Tenſio, & renixus magna in parte flatus vel humoris repletionem oſtendunt, ſicut mordicatio, humoris tumorem committentis acrimoniam.

Fluxionis etiam Periodus, & exacerbatio tumoris, ejus materiam, atque adeo naturam & speciem indicabunt. Nam matutino tempore, sicuti & vere, sanguis, meridie, & æstate, bilis flava, vesperi, quemadmodum & autumno, succus melancholicus, noctu non minus quam hyeme, pituita movetur. Ita enim partes diei cum anni partibus, quantum ad humorum motum pertinet, proportionem habere existimant Hippoc. & Galenus.

Futurum tumorum exitum, aut conversionem, ex ipsorum differentia, ex materiæ benignitate aut malitia: tenuitate aut crassitie, caliditate, aut frigiditate, & similibus qualitatibus, item ex partis affectæ natura, robore, & imbecillitate, totiusque corporis omnimoda dispositione, maxime deprehendemus. Hinc enim fit ut tumores, nisi in principio fieri prohibeantur, variis modis terminentur. Alii per Digestionem, resoluto per insensilem transpirationem omnino hu-

mo-

more, qui ad partem affectam defluxerat. Alii per Suppurationem, quorum materia coquitur, id eſt, ſuppuratur, & in capacitatem convenientem abſcedit. Alii reſoluta tenuiore tantum humoris parte in Scirrhoſam diſpoſitionem tranſeunt. Alii multo adhuc deteriores ſunt, in quibus partes à fluxione ſuperantur, & ad tantam intemperiem deveniunt, ut & actio omnino pereat, & ipſæ gangrænâ corripiantur.

Alii denique omnium peſſimi, qui maligni dicuntur, repente invadunt & regrediuntur, eorum materiâ propter malignam aliquam qualitatem ad interiores, & nobiliores partes delatâ: periculo enim pleni ſunt morborum tranſitus ab ignobilioribus ad partes nobiliores & interiores, quos tumoris ſubita imminutio, & graveſcentia ſymptomata indicabunt.

Ad hæc tum ad διάγνωσιν, tum ad πρόγνωσιν, plurimum conſiderare juvat tumorum ipſorum tempora, id

est, principium, augmentum, statum, & declinationem: quamvis nihil ex accidenti ex eis conjiciamus. Ob id enim Galenus proposito phlegmones exemplo, aliorum tumorum tempora, per quæ illorum dispositio immutatur, investigare docet.

Tumoris Præter naturam universalis Curatio.

Tumor præter naturam aut adhuc fit, aut jam factus est: illius autem duplex est indicatio, altera præcautio, fluxionem perhibens, & altera curatio, quod in parte est vacuans.

Quoniam causarum remotio fluxionem inhibet, si propter totius corporis Plenitudinem humor fluxerit, ipsam venæ sectione, si vires & aliæ indicationes permiserint, item frictionibus, balneis, exercitatione, unctionibus digerentibus, inediâ, tollimus: Cacochymiam verò convenienti purgatione. At si propter partis recipien-

pientis imbecillitatem fluxio excitata fuerit, ipſam partem confirmabimus. Si propter ejuſdem Situm inferiorem, ægri corpus arte ita collocabitur, ut pars affecta, ſi fieri poteſt, ſuperiorem locum teneat, & dolore careat. Si propter Dolorem, tùm anodynis propriè dictis, vel epiceraſticis, vel narcoticis ſedabimus. Si Calor fluxionem excitaverit, ipſum refrigerantibus mitigamus.

Humoris tenuitas ſumptis, & admotis, ut craſſeſcat, efficiemus. Ejuſdem verò impetum modis omnibus avertemus, nunc in contrarium revellendo venæ ſectione, ſcarificatione, cucurbitulis, corniculis, hirundinibus, vinculis, frictionibus; nunc verò ad partes vicinas per communes venas derivando.

Altera indicatio, quæ Vacuare docet, in tumore, qui adhuc fit, quatenus ejus aliquid jam factum eſt, & in eo qui omninò factus eſt, locum habet: nam, quod in loco aliquo præter naturam

turam continetur, sui ablationem primo indicat, quo fit, ut vacuatâ materiâ tumorem committente tumor curetur. Vacuationem verò arte duobus modis moliemur. Priori quidem humorem ad alias partes transferendo repellentibus, à quibus tamen diligenter cavendum est, ubi materia in glandulis, quæ pone aures, in axillis vel inguinibus, sunt, contenta fuerit, in tumore critico. Suspectus est etiam repellentium usus, ubi plethoricum corpus fuerit; Item in tumore supra modum dolente, aut principibus partibus vicino; in tumore à crassâ, & contumaci materiâ genito.

Altero modo vacuamus, materiam foras educendo Digerentibus, Suctu, Sectione, Scarificatione, Cucurbitulis & similibus.

In utroque autem evacuationis genere ad tumoris ipsius materiei quantitatem, & qualitatem, atque ad partis affectæ naturam attendere oportet. Alio enim modo tumores sanguineos

tra-

tractabimus. Alio eos qui aut bilis flavæ aut pituitæ, aut ſucci melancholici, aut alterius materiei, ſoboles ſunt.

Tumorum etiam curationes, pro inſtrumentorum patientium naturâ mutantur, partium verò naturæ nomine earum temperamentum, conformationem, ſubſtantiæ modum, ſitum, virtutem, & uſum, cum Galeno intelligimus.

Temperamentum quidem partes humidiores, ut carnem, glandulas, minus exiccandas eſſe indicat, ſicciores verò, ut nervi, ligamenta, cartilagines, & oſſa, magis. Eodem modo de cæteris partibus, aliis temperamentis, ſimplicibus, aut compoſitis præditis, ſuo nativo temperamento reſtituendis, ſenties: Nam priuſquam ad propriam naturam particula redeat, nondum curationi impoſitum eſſe finem eſt arbitrandum.

Formationem etiam ſpectare oportet, ex quâ alias partes intra, alias extra, alias utraque parte, alias neutra, cavi-

tates & ſpatia habere: item alias foris eſſe, & ad fluxiones recipiendas paratas, alias verò denſas, diſcimus. Ex quâ conformationis varietate, & modi, & vehementiæ medicamenti diverſitatem facile conjicere licebit.

Situs in connexu partium, & in earundem inter ſe, vaſorum ope communione, atq; in meatuum ad expurganda excrementa convenientia conſideratur, à quo ſumpta indicatio non eſt negligenda, quum ea maximè doceat, per quæ, & quomodo debeat fieri vacuatio, ſive ad contrarias partes per communes derivando, ſive alio quopiam Vacuationis genere uti velimus, ut copioſius demonſtrat Galenus lib. ad Glauc.

Virtus etiam partis, ad quam, & ipſius uſum, & ſenſum reducit Galenus, plurimum curationem variat. Quum enim, inter multiplices corporis noſtri partes alias, principes ſint, ut cerebrum, cor, hepar, quum virtus per nervos, arterias & venas toti corpori diſtri-

diſtribuitur: aliæ ſint adeò neceſſariæ, ut ſine earum actione vita diu ſubſiſtere non poſſit, ut ventriculus; aliæ ſenſum exquiſitum habeant,ut oculus, ſtomachus, cavendum eſt ne ejuſmodi partibus (ſive propter virtutem, ſive propter actionem neceſſariæ fuerint, ſive ſenſum exquiſitum habuerint) ea medicamenta admoveamus, quæ immoderatè laxant, & reſolvunt, aut ſupra modum refrigerant, aut extraneam, vel venenatam qualitatem habeant.

De Phlegmone & ejus curatione.

Quoniam non ſolum generalem curationem noviſſe, ſed etiam, in ſingulis exercitatum eſſe oportet, propterea quod cuique morborum ſpeciei ſua ſit curandi ratio: ideò de ſingulorum tumorum ſpeciali magis curatione breviter diſſeremus, ab ipſâ phlegmone incipientes, quod & ſæpius fiat, &

plures habeat differentias, ex quibus ſubinde febres contingere ſolent.

Phlegmone apud Hippocratem, & alios veteres, omnem calidam, & ardentem affectionem ſignificabat, etjamſi abſque tumore fuiſſet, temporibus verò Eraſiſtrati ſignificare cæpit tùm tumorem præter naturam, qui fit à ſanguine extra venas, etiam minimas, ad partis cavitates inſenſibiles, exiliente, & ipſam partem diſtendente, cùm rubedine, calore, dolore, pulſu, tenſione, & renixu, cujus cauſa efficiens fluxio eſt ab externis vel internis, manifeſtis vel occultis cauſis excitata.

Phlegmones Tempora (quoniam pro eorum varietate varia illi remedia admoveri oportet) ante omnia diſtinguenda ſunt: ea à Galeno quatuor ſtatuuntur, Principium nempe, quo pars ſanguine repletur; Augmentum deinde, quum fluxus ceſſaverit, quod verò influxit, incaleſcens & putreſcens, fuſionem & vaporem excitando partem magis quam antea

tea diſtenderit, etiamſi nihil influat. Vigor dum pus fit, tùm enim dolores ac febres fiunt magis. Cum tandem pus digeritur, tumor verò, tenſio, calor, & reliqua ſymptomata imminuuntur, Declinatio appellatur.

Recentiores medici ad quatuor veluti capita totam phlegmones curationem revocant, ad Victus rationem, ad fluentis humoris Inhibitionem, ad jam fluxi Vacuationem, & emendationem Symptomatum, quæ aliquando tàm ſæva ſuperveniunt, ut omnem medentis ſolicitudinem ad ſe, neglecto jam morbo, convertant.

Victus ratio in phlegmone frigida ſemper erit, debet enim morbo (qui calidus eſt) repugnare, quod ſi febris affuerit, modice etiam humidus erit victus. Victus autem rationis nomine ſex rerum non naturalium uſum cum ipſo Galeno intelligo.

Fluxio avertitur, ſi ejus cauſas auferamus, plenitudinem & cacochimiam

venæ

venæ sectione, & convenienti purgatione tollendo, partem recipientem imbecilliorem roborando, calefactam refrigerando, ejus dolorem mitigando, meatuum laxitatem astringendo, humoris fluentis impetum venæ sectione è directo partis dolentis, cucurbitulis admotis, frictionibus, & vinculis, ad partes oppositas revellendo.

Vacuatio autem, qua proprie phlegmonem curamus, pro variis ejus temporibus, medicamentis varia facultate præditis fit, ut sæpe monuit Galenus. Nam in principio ad stringentibus & repellentibus (cognita partis natura) phlegmones materiam regimus, ut spongia oxytrato imbuta, si circa artus inflammatio fuerit, cataplasmate ex sempervivo, malicorio, in vino coctis; sumach, & polenta parato: conveniunt & panniculi in ovi albumine, rosacio, & aqua rosarum immersi, & inflammatæ parti subinde admoti, repellunt etiam plantago, polyganum, & similia.

In-

Increſenti phlegmone, quoniam repellere,& leviter digerere tum oportet, roſaceum optimum eſt remedium, confert & cataplaſmata ex malvæ, & abſintii foliis, ex roſis, farina hordei, & oleo chamælino paratum, juvat & linimentum ex ſapa aqua roſarum aceto & croco.

In Statu oleum ipſum convenit, vel malva cum modico pane, & roſaceo illita. Valet etiam & melilotum cum pane in paſſo decoctum, & admotum. Item palmulæ in paſſo elixatæ cum pane, & roſaceo ſubactæ, & admotæ. Juvat & cataplaſma, ex melle, & mica panis in aqua calenti macerata.

In Declinatione, quoniam valenter diſcutere convenit, malva agreſtis pollet, valent & paſſulæ acinis exemptis cum pane, & modico mellis miſtæ. Item hordei farina cum oleo,& melle, lana ſuccida, & ſimilia.

Et propter hanc medicamentorum in curanda phlegmone varietatem, qui primi ad inflammationes medi-

camen-

camenta composuerunt, ut cum Galenos merito varia materia opus habuerunt, quum & influentem substantiam repellere necessarium existimassent, & inpactam attenuare, concoquere, & discutere, partemque affectam roborare.

Symptomata medicum curantem interpellentia sunt dolor, materiæ ad internas partes regressus, scirrhosa dispositio, & partis corruptio.

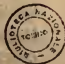
Dolorem anodynis sic sedamus, oleum rosarum, passum, & ceram cum utroque liquata, lana succida excipimus, quę dolenti admovemus, ex oleo rosarum, ovorum luteis, pauco croco, & mica panis in aqua aut lacte calenti macerata, anodynum cataplasma sæpe paramus. Valet & malva in aqua cocta, mistis furfure, croco, oleo rosarum aut violaceo. Quod si doloris magnitudo horum & similium vires comtempserit, narcoticis caute utemur, ut hyosciami foliis recentibus sub calidis cineribus coctis, & axungiæ recenti mistis.

Mate-

Materiæ verſus principes partes regreſſum impediemus medicamentis attrahentibus tumori admotis, cucurbitulis, corniculis, ſuctu, & ſimilibus, de quibus accurate Hollerius diſſeruit.

Scirrhoſam verò diſpoſitionem emollientibus, & leviter digerentibus, (de quibus capite de ſcirrho) tollemus.

Putredinem autem ſcrarificationibus profundis, item emplaſtro ex cordis, & fabarum farinis in oximelite coctis avertimus. At omnino putrefactam partem (quia à natura aliena eſt) amputabimus, de qua re paulo poſt, ubi de gangrena agemus, dicetur.

De Phlegmone in abſceſſum tranſ. & ejus curatione.

Ἀπόστημα, id eſt, abſceſſus, generaliter tumorem omnem ſignificat in quo corpora quæ ſe prius contingebant à ſe invicem abſcedunt, inter quæ i-

nus eſt, quo ſubſtantia aliqua continetur. Abſceſſus ſpecies plures ſunt, una quidem ea cujus generationem inflammatio præcedit, de qua nunc agemus; Aliæ ejus ſpecies nulla precendente inflammatione fiunt, ut antheromata, ſteatomata, melicerides, & ſimiles de quibus nunc nihil dicemus.

Inflammatio porrò, cujus materia omnino reſolvi non potuit, natura tamen nondum affluxionis victa, in abſceſſum proprie dictum degenerare ſolet, reſiduâ tumoris materia in pus converſâ, & in ſpatio aliquo collectâ. Futuram ejuſmodi ſuppurationem indicabunt igneus loci fervor, eminens tumor, magiſque rubidus, & durus cum dolore punctorio, febre aliquando, pulſu, & gravitate, ut aliquid ex particula ſuſpenſum eſſe videatur. Cum enim hæc apparuerint, ita ut nulla reſolvendi ſpes relicta fuerit, à reſolventibus ad Suppurantia tranſeundum erit, ſervato interim convenienti

victu: statim igitur aqua temperate calida, aut oleo calido, aut hydreleo partem fovere conveniet; cataplasma ex farina triticea, quæ in hydreleo mediocriter ebullierit, eidem admovere, vel ex pane mediocriter cocto, & hydreleo consperso. Confert & adeps suillus, vitulinus, anserinus, gallinaceus, item tetrapharmacum, butyrum insulsum.

Factum autem pus sic deprehendemus, dolor, febris, si præcesserit, rubor, pulsus, & reliqua symptomata, minora apparent, tumor in mucronem fastigiatur, & pus innixitis digitis sublabitur, præsertim cum ima occupat.

Quod si vomica facto pure sua sponte non rumpatur, ferro, igne, vel medicamentis est aperienda, alioqui serpit sanies, cuniculos facit, & vicina corpora depascitur. Ferre sic aperietur; scalpellus ea parte adigendus, ubi mollior, digitis succumbit, & fastigium erigit, in parte decliviore, quo sanies commodius expurgetur: ca-

vendo ne totum pus aut sanies per remedia excutiatur, si major vomica fuerit. Rectum verò, an transversum, vel obliquum, vulnus fieri debeat, indicabunt, partium figura, & flexus, rugæ cutis, musculorum villi, arteriæ, venæ, nervi tendines, & alia subjecta corpora. Videndum etiam, ut quantum oporteat culter candens ferrum discindat.

Quod si ægri mollities neque ferrum neque ignem sustineat, ea admovebuntur, quæ vomicas aperiunt ut theriaca, urticæ semen in vino tritum, caules brassicæ cum radice cremati, triti & cum vetere axungia excepti, ostreorum testę ustæ, lac ficulneum, tithymalorum succus, vini fex usta, pulvis cantharidum, & similia, hæc tamen tamdiu parti relinquenda sunt, quoad aperiant, non crustam inducant.

Aperta vomica, ulceri purgando linamenta ex contortis linteis decerpta conveniunt; nonnulli primis diebus

ovi

ovi vitello, alumine inſpiſſato, utuntur: alii vitellis ovorum, paucum roſaceum admiſcent, dein poſt tres dies melle roſarum colato, aut ſyrupo roſarum utuntur vel mundificativo ex apio, in contumaciori, Unguentis Apoſtolorum vel Ægyptiato. Deterſo jam ulceri mel roſarum & terebinthinam, admiſta thuris, myrrhæ, & aloës pauca quantitate admovent, & tandem cicatricem inducunt.

De Gangræna, & ejus curatione.

Cum inflammatio neque diſcutitur, neque ſuppuratur, neque digreditur, in Gangrænam tranſire ſolet. Eſt autem Gangræna mortificatio partis non dum integra: quæ fit ut plurimum ex inflammationis magnitudine, aut quia temperamentum, & qui illud comitatur ſpiritus corrumpatur, aut propter ſpirituum ne ad partem perveniant interceptionem,

aut propter utrumque ſimul; idque vel ab externis cauſis, ut vinculis, veneno, venenatis telis, medicamentis erodentibus, humidis, frigidis, frigore externo: vel ab internis ut à partis repletione, obſtructione, ingente inflammatione. Unde & incepta mortificatio, quomodocumque, fiat gangræna etiam dicitur.

Gangrænam indicant partis lividitas aut nigrities, rubore inflammationis evaneſcente, item doloris, ſenſus imminutus.

Partem ob inflammationis magnitudinem gangræna correptam (præſcripta victus ratione tenui, & refrigerante, medicamentis cardiacis exhibitis, locoque etiam prius bolo armena, & terra ſigillata, aceto diſſolutis, in ambitu illito) profundis, & frequentibus ſectionibus ſcarificabimus, ſanguinemque copioſe manare permittentes, locum deinde aqua ſalſa abluemus, & medicamentum ex oxymelite vel ſyrupo acetoſo, admiſta erui

vel lolii, vel fabarum, vel lupinorum farinâ, eidem admovebimus. Aceto aut mulſo calenti in quo lupini decocti fuerint affectam partem bis in die lavabimus. Remittente verò morbi furia, Ægyptiaco uti conveniet. Eſcara ut decidat butyro vel medicamento ex oleo roſarum, vitellis ovorum, farina hordii, melle deſpumato, illinetur.

Si hæc nihil profecerint, ad unicum quod ſupereſt auxilium ut reliquum corpus liberum ſit confugimus, id eſt, ad membri quod emoritur abſciſſionem. Expoſito igitur ægri periculo neceſſariis, ejus corpore, ſi opus eſt, prius repurgato viribuſque exploratis, ſoporificum aliquod pharmacum illi duabus horis ante ſectionem propinamus, commode eum collocamus, & vinculis ſi opus eſt, comprehendimus. Membrum reſecandum tres digitos ſupra corruptam partem novacula ad os uſque abſcindimus, ita ut aliquid potius ex ſana parte auſe-

ramus quam ex corrupta relinquamus. Deraſo etiam perioſtio os ſerra acutiſſima quam proximè ſanæ carni reſecamus. Cauteria ſectioni admovemus; butyro aut ſucco porri cum melle aut ſimilibus eſcaram, ut decidat, illinimus. Viribus modis omnibus conſulemus, & tandem vulnus ut reliqua vulnera tractabimus.

De Carbunculo.

Carbunculus eſt tumor præter naturam cum ulcere cruſtoſo, conbuſto, nigro, vel cineritio, aliquando ſplendente, cumque tanta partium circumſtantium dolorifica inflammatione, ut eas elevet, & febrim excitet. Hujus materia eſt aut ſolus ſanguis craſſus, & ita aduſtus, ut in confinio bilis atræ ſit conſtitutus, aut ſanguis quidem craſſus fæculentus, & aduſtus, ſed qui tenues, & ſeroſas humiditates admiſtas habeat.

Hic affectus, inquit Galenus, perpe-

tuò

tuò malignus eſt, veluti à pravis productus humoribus, cum tamen deterior ſit, quando cum nativa malignitate, maligna ex conſtutione conjuncta fuerit.

Carbunculo laborantes victu tenui frigido, & humido, nutriendi ſunt, eorum cor (non neglectis aliis principibus partibus) ſumptis & admotis roborando. Sanguis illis è directo, & propinquo loco etiam ad animi defectionem (ut ait Galenus) ſi nil impedierit mittendus.

Fluxio numquam avertenda, propter humoris tum craſſitiem, tum malignitatem, ne partes in alto corpore reconditæ offendantur.

Tumor in puſtulæ ambitu, aut ulcus cruſtoſum, ut alii volunt, plagis altioribus ſcarificatur, aqua ſalſa calente ſectiones abluuntur, cataplaſma ex mica panis lente cocta, & plantagine admovetur parti. Supra ulcus etiam, valens aliquod medicamentum, ut Andronis Paſionis

Polyde vino dulci ad fordium fpiffitudinem folutum imponitur. Ceffante vero inflammatione, & detracta butyro recenti, vel alio convenienti medicamento efchara, ulcus ad cicatricem reliquorum ulcerum more perducitur. Valet ad carbunculos, emplaftrum ex malo punico in aceto cocto. Valet & confolida major, inter duos lapides trita, & admota.

De Eryfipelate.

Eryfipelas eft inflammatio valde ardens, circa cutim maxime confiftens, & aliquando aliquid fubjectæ carnis occupans, ex fanguine, fubftantia tenui, aut ex fanguine, & bile, calidioribus quam oporteat, aut ex bile aquofa fanie commifta, cum tumore vel exiguo, vel fæpe (quo ad fenfum) nullo: cujus color pallidior aut magis flavus eft, phlegmones, & fi tetigeris facile fanguis fubterfugit, rurfufque illabitur exquifite tenuis, &

aſpectu rubeus. Hanc affectionem bilioſæ fluxionis ſobolem eſſe, pluribus locis docet Galenus propterea quod ejus materia ad bilis naturam proxime accedat, quamvis ab initio bilis non ſit, ſed in ejus confinio poſita, eodem prorſus modo quo dicimus carbunculum ab atra bili fieri, quod ex ſanguine craſſo, & aduſto fiat, non tamen ita aduſto ut in atræ bilis naturam exquiſite tranſierit, ſed quod in ejus confinio fit conſtitutus. Sic etiam Eryſipelatis materiam bilem flavam Galenus & cæteri medici autumant, quoties tumorum præter naturam differentias ad humorum analogiam revocare volunt: quum tamen è bile flava per ſe ſeparata, & exquiſita, aliquo decumbente, tumor fieri non poteſt, quin eum ſtatim ulcus comitetur, ut in herpete videre ſit. ob id Galenus in lagitima tumorum præter naturam diviſione Eryſipelas prætermiſit, quod in vero eryſipelate non ſemper tumor appareat.

Eryſipelas aut fit, aut factum eſt: ejus quod fit abſolutionem impediemus (perinde ac in phlegmone) fluxionem inhibendo, & jam fluxum humorem vacuando. Facti verò curationis unus eſt ſcopus, quemadmodum & aliorum omnium tumorum, nempe vacuatio, quæ facilius ſuccedet, ſi & victum convenientem præſcripſerimus, & noxia ſymptomata emendaverimus. Victus erit frigidus & humidus, cavendo vinum, omnia dulcia, acria, pinguia, exercitationem vehementiorem, aërem calidum, & ſimilia.

Fluxionem avertemus ejus cauſas tollendo, (ut in phlegmone) itaque & partis recipientis imbecillitatem roborare, & ejuſdem calorem doloremque refrigerare, & mitigare, & meatuum per quos fit fluxio, laxitatem extinguere, atque humoris impetum ſi plenitudo in corpore fuerit (nam & hæc aliquando etiam Galeno eryſipelatis cauſa exiſtit) per venæ ſectionem,

ut

ut recte Celſus, & Paulus voluerunt, vacuando revellere convenit.

Vacuatio autem fiet primo totius corporis medicamento aliquo cholagogo, quamvis aliquando alvum clyſtere ſolviſſe ſatis erit. Deinde parti dolenti medicamenta cum humiditate refrigerantia (nam, & humorem repellendi vim habent) leviterque digerentia; ne aut bilis ad princeps aliquod membrum regeratur, aut pars nimium refrigerata liveſcat, ad coloris mutationem admovebimus. Ad hoc conveniunt ſolanum, ſempervivum, umbilicus veneris, pſyllium, lenticula paluſtris, & ſimilia, item unguentum roſarum, ceratum aliquod refrigerans.

Remittente jam partis inflammatione, priusquam liveſcat, cataplaſma ex hordei farina eſt imponendum. Et ſi livor jam occupaverit, inciſa cute cataplaſma ſuperponendum eſt, locuſque perfundendus aqua calida, ſed amarina aqua, & muria interdum con-

ducent, quam etiam ipsi cataplasmati talis aqua vel acetum, vel acetosa aut muria miscetur. Si Erysipelas in duritiem convertatur, ut scirrhus erit tractandum. Si verò exulceratus fuerit, ut herpes.

De Herpete.

Ut ex sanguine puro phlegmone fit, ita ex bile flava exquisita herpes: de quo (quamvis inter ulcera potius quam inter tumores sit collocandus) aliquod tamen leviter dicere propter horum inter se familiaritatem operæ pretium videtur.

Est autem herpes ulcus cum tumore summas cutis partes occupans, à bile exquisita eo decumbente ortum habens. Ejus tres constituit species Galenus, quarum una fit à tenui bile, quæ cuticulam veluti deurit, & simpliciter Herpes nomine generis retento dicitur.

Secundum genus fit à bile crassiore,

quæ totam cutim ad carnem uſque exulcerat, ab Hippocrate Herpes Depaſcens vocatur. Tertium genus à bile ſatis tenui fit, quæ aliquod pituitæ admiſtum habeat, appellaturque Herpes Miliaris à ſimilitudine quam habet cum granis milii, non enim protinus ulcus facit quemadmodum,& alii herpetes, ſed admodum exiguas puſtulas ad milii ſpeciem, quæ interpoſito ſpatio in ulcus abeunt.

Cum igitur in herpete ulcus ſit cum tumore conjunctum, ejus curatio ex utriuſque affectus remotione conjuncta etiam erit,nempe ex fluxionis (ſi adhuc fiat) inhibitione, humoriſque tumorem committentis vacuatione, & mediocri exiccatione. Nam ut tumoris curatio vacuatio eſt; ita ulceris mediocris exiccatio, tumori tamen (quoniam ulceris exiccationem impedit) prius eſt ſuccurrendum. In herpete igitur curando, fluxio primo eſt inhibenda, corpus repurgando medicamentum, & bilem, & pitui-

tuitam educere debebit, aliquando tamen satis erit alvum leviter solvere, vel urinas mediocriter movere.

Parti verò affectæ admovenda sunt quæ tumoris materiam vacuare leviter digerendo, & astergendo, & ulcus exiccare possunt. Hujusmodi sunt vitis capreoli, folia rubi, rubi canini, arnoglossum, idque in principio: post hæc vero, & lens adjungenda est, & aliquando mel, & polenta; item cataplasma ex malicorio, ex sumach, in vino decoctis, levigatis, & admista polenta ad cataplasmatis formam redactis. Victus erit ut in Erysipelate. Symptomatis etiam, si quæ curationem interturbent, convenientibus remediis erit occurrendum.

De Oedœmate.

A frigida etiam materia tumores sepe fiunt, ut à pituita vera, aut aquosa & tenui, aflatu vaporoso, succo melancholico, à crassis, frigidis, & concre-

cretis ſuccis vel per ſe ſeparatim vel inter ſe miſtis.

A pituita quidem aut ſpiritu vaporoſo tumor excitatur mollis, rarus, laxus, albicans, doloris expers, ſine calore, & ſi prematur, parte cavata, digitis cedit. A Galeno & recentioribus œdema dicitur, quamvis apud Hippocratem multo ſatius pro omni tumore præter naturam œdematis nomen uſurpetur, ut in principio dictum eſt.

Oedema autem, quatenus tumorem mollem & laxum ſignificat, duplex eſt: aut enim morbus eſt, aut ſymptoma, quale eſt in pedibus, & cruribus eorum quos aqua inter cutem, aut phthiſi aut cachexia vexat, perſæpe videmus.

Cauſa œdematis eſt aut pituitoſi, ſive vaporoſi humoris fluxio, aut excrementi pituitoſi, vel flatuoſi in parte, propter ejuſdem in coquendo alimento, & in expellendis excrementis imbecillitatem congeſtio.

Si-

Signa ipsius œdematis sunt:
- Tumor
  - Mollis
  - Laxus
  - Rarus
  - Doloris expers, & mitis
  - Digito premanenti cavata parte cedens
- Color albicans

Desinit œdema:
- Sæpe per Digestionem
- rarius per Suppurationem, propter materiæ frigiditatem, nisi in locis calidioribus fiat
- Aliquando in scirrhum, aut nodos, aut abscessus frigidus.

Si fluxio propter totius corporis cacochymiam pituitosam, œdema excitaverit, purgandum erit corpus phlegmagogo aliquo, si vero ab una tantum parte fluxio fiat, ut cerebro verbi gratia, repurgato etiam prius universo corpore, cerebrum propria vacuatione erit exonerandum. Deinde parti affectæ ea qua repellendi leviter, (si adhuc fluxio fiat) digerendi, exiccandi, vim habent, admovebuntur. Abunde aliquando satisfiet nova spon-

ſpongia, quæ in poſca potabili manduerit, cum vinculo leviter ſtringente impoſita, quod ab inferiore parte acrius incipiens, ſupra paulo laxius finiat. Quod ſi ſub his œdema non ſubſideat, ubi ruſus deligabis, puſillum aluminis adjicies, & novam ſpongiam iterum poſca magis acida madentem, adhibebis. Et ſi novę ſpongiæ copia non ſit, veterem deterges, expurgabiſque nitro, aphronitro, & aqua lixivia: aut ejus loco molliſſimo ellychnio poſca madenti utaris. Confert etiam ſpongia imbuta poſca in qua cineres, & nitrum decoxeris. Accidente ſtatu (quemadmodum in veteri œdemate) detergentibus magis uti conveniet. Ut ſpongia ex lixivio acrius alligata, parte prius oleo inuncta. Diſcutiet etiam laxos tumores Iſatis ſativa. Item ſpongia imbuta lixivio ex cinere fici ſarmentorum, vel Ilicis. Alii Linimento parato ex alumine, ſulphure, myrrha, ſale, & aceto, roſaceo, uti malunt.

Quod ſi œdema non diſcutiatur, ſed videatur ad ſuppurationem ſe convertere, & in abſceſſum tranſire velle, ut id quod partes calidiores occupat aliquando facere ſolet, tum Suppurantia illi admovenda erunt, & vomica (ſi ſua ſponte pus non egrediatur) ut ſuperius dictum eſt, aperienda. Deinde ulcus detergetur, & Cicatrice obducetur.

At ſi in ſchirrhoſam diſpoſitionem œdema convertatur, ut ſcirrhus tractabitur, de quo paulo poſt dicemus.

Toto autem curationis tempore attenuante victus ratione erit utendum, & partes principes, atque eæ maxime quæ coctionibus ſubſerviunt, erunt roborandæ.

At Oedema, quatenus ſymptoma eſt, nullam ſeorſim propriam curationem requirit. Nam ſatis erit, ſi modo curatio urgebit, ipſum tumorem perfricare alias oxyrhodino, alias oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente.

De

De Flatuoſo Tumore.

Docendi ratio poſtulat, ut aliquod jam de inflammatione dicamus, quum cognatione quadam œdema, & inflatio inter ſe contineantur. Nam ex frigidis, & pituitoſis humoribus œdemata fiunt, & ex iiſdem maxima ex parte dum in eos ingenitus calor imbecillior agit, vaporoſus ſpiritus ipſius inflationis materia excitatur. Adde quod ut œdema ſine caliditate eſt, ita ſpiritus intercluſio flagrantem affectionem efficit.

Naſcitur igitur Inflatio, ex vaporoſo ſpiritu in cavitatibus vel ſenſui expoſitis, vel ratione contemplabilibus collecto. Unde duo flatuoſorum tumorum genera conſtituere videatur Galenus. Alterum quo flatus in ſpacio ſenſibili ut in ventriculi, inteſtinorum, peritonei capacitatibus, ſub cute, perioſtio, vel aliis membranis continetur, & hujuſmodi proprie inflatio dicitur:

citur: ab œdemate differens, quod, & aliquandò dolorem excitet, & preſſa digitis veſtigium non teneat, & ſonitum veluti tympanum plerunque reddat: alterum genus (quod veri œdematis naturam proxime accedit) eſt, quo flatus iis quæ ratione cognoſcuntur ſpaciis comprehenditur, ut quando per muſculorum, aut aliarum partium ſubſtantiam deſſeminatus fuerit.

- Cauſæ potiſſimum in flatuoſo tumore ſpectandæ
  - Efficiens calor nativus languidior
  - Materialis
    - In ventriculo & inteſtinis
      - Humores craſſi & frigidi.
      - Cibi frigidiores.
    - In cæteris partibus craſſi, frigidi, & viſcidi humores
  - Denſitas partium
  - Meatũm
    - Anguſtia
    - Obſtructio.

Inflationis Curatio ex communi indicatione poſita eſt in vacuatione flatus.

tus. Cujus vacuandi rationem ex illa triplici cauſarum varietate deprehendimus. Languentem itaque calorem nativum roborare, & vaporem craſſum diſcutere, humoremque frigidum, viſcidum, aut craſſum, flatus, materiamque frigidum attenuare, ipſumque continens corpus rarefacere conveniet.

Calor ventriculi primæ coctionis officinæ (cujus errorem ſequentes emendare non poſſunt) roboratur aromaticis ſtomachicis, & electuariis ad hoc dicatis, ut Diacymino, Diacalamento, Aromatico, Gariophilato, Aromat. roſarum Diagalanga, & ſimilibus. Medicamentorum autem quæ flatus, & craſſos humores diſcutiunt, & attenuant, corpuſque rarefaciunt, materia commutatur ſecundum patientium partium differentiam. In ventriculo igitur vel inteſtinis vapor aut flatus contentus diſcutitur Oleis calidis, & tenuium partium (qualia ſunt ea in quibus ruta aut ſimile quid,

Item ſemina calida carminativa vulgo dicta incocta fuerint) nunc admotis, nunc per clyſterem injectis.

Prodeſt, & cucurbitula ſine inciſione bis terve medio ventri affixa, ſi in inteſtinis flatus fuerit. Quod ſi in artubus aut muſculis, aut ſub cute, & membranis quæ oſſa inveſtiunt, inflatio fuerit ſine dolore, ſatisfaciet ſpongia nova imbuta lixivio, alias per ſe, alias cum oleo; ad muſculos vero inflatos ſi dolor affuerit in principio lana ſuccida modice calida, ſapa, vino acerbo & oleo imbuta, admota confert. Increſcente morbo additur & lixivium.

De Aquoſo Tumore.

Ad œdematis etiam naturam propter ſuæ materiæ temperamentum aquoſus tumor proxime accedit. Eſt autem aquoſus tumor, ſeroſi & alieni humoris in parte aliqua corporis præter naturam collectio, cum ejusdem

partis

partis secundum quantitatem excessu. Hujus Causæ variæ sunt, & ejus Species varia sortiuntur nomina, pro partium affectarum varietate. Nam si propter hæmatoseos labefactationem alimentum quo singulæ partes nutriri debent, in crudam, aquosam, & serosam quandam substantiam, convertatur, & in peritonæi capacitate colligatur, Ascites hydropis species fiet. Si verò serosus ille humor in scrotum quacumque ex causa descenderit, Hydrocelem efficiet. Verum si aquosus humor in capite sub calvaria, aut pericranio, aut externa cute colligatur, sive id ex nutricum negligentia, (ut aliquando accidit pueris quum primum in lucem eduntur,) sive causa latente, sive ruptura vel vasorum apertione, fiat, proprie hydrocephalos appellatur. At si serosus humor acris, & mordax, propter putredinem, vel ebullitionem, vel bilis mistionem factus, in partem aliquam secesserit, phlyctenas excitabit, quæ etiam

ſæpe, & attritu & ab igne, & ab aqua fervente excitantur.

Dignoſcuntur aquoſi tumores, ex partis tenſione; & ejusdem ſplendore. Item ex fluctuatione, quæ ſentitur ſi premant digitis.

Horum autem omnium chirurgica curatio aut ſectione, aut punctione, ſive perforatione (qua parte humoris colluviem ſubeſſe ſentimus) aut uſtione perficitur, ut docet Paulus lib. 4. & 6. de qua re amplius nunc diſputare operis brevitas non patitur.

De Scirrho.

Ex humore craſſo, & ſucci melancholici analogiam atque naturam (propter ſiccitatis, & frigiditatis exuperationem) referente, ſcirrhus naſcitur. Eſt autem ſcirrhus tumor durus, doloris expers, cum ſenſu aut exiguo, aut prorſus nullo. Hunc autem ab humore melancholico, aut pituitoſo, aut ſimul ab utroque originem

ginem habere ait Galenus. Fitque aliquando à principio, nullo tumore præter naturam præcedente, cum humor ille glutinosus aut crassus, id est, ut alio loco exponit Galenus, pituitosus, melancholicus, aut ex utroque mistus, parvis particulæ meatibus impactus fuerit. Alias verò scirrhus alios tumores, ut phlegmonas, erysipelates, vel œdemata consequitur, eorum materia tenuiori parte per halitum digesta, crassiore vero refrigerata, & veluti in lapideam duritiem conversa: ut sæpe malorum medicorum imperitia accidit.

Scirrhi à principio exorti Causæ sunt viscidorum, & crassorum humorum ad partem fluxio, vel eorundem in ipsa parte collectio, idque, vel propter pravam victus rationem crassum, & viscidum humorem generantem, vel propter hepatis, aut lienis affectionem, vel propter hemorrhoidum aut mensium suppressionem, adjuncta partis quæ afficitur imbecillitate.

Scirrhi verò, ex coincidentia, præcipua causa est, nimia aliorum tumorum præter naturam frigeratio, aut intempestiva, & immodica eorum digestio.

Consueverunt schirrhi aut in externis partibus, ut in musculorum capitibus, & qui ab eis prodeunt tendonibus consistere, aut internis, ut in liene, hepate, & renibus.

Scirrhus autem deprehendetur duritie, frigiditate, insensibilitate, & aliquando calore.

Scirrhus summe induratus insanabilis est, at hic in quo adhuc sensus est, etiamsi sit obscurus incurabilis non est, ne futilem curationem suscipit, cujus sanatio vacuatio ejus est, quod in parte præter naturam continetur. Vacuabitur autem commode admotis malactitis, id est, medicamentis secundo aut tertio ordine excalefacientibus, & primo ordine exiccantibus, habita semper majoris, & minoris ratione: nam aliquando imbe-

cillio-

cillioribus, alias verò valentioribus erit utendum. Modice emolliunt adipes gallinarum, gallorum, medulla cervina, vitulina, valentior eſt adeps anſerinus, taurinus, caprarum, hircinus. Valenter etiam remolliunt olea, ſabinum, anethinum, & laurinum. Item radices cucumeris agreſtis, & althææ partim in aqua, partim oleo decoctæ. Item malva agreſtis, tam cruda quam cocta. In tendonibus verò, & ligamentis curantur ſcirrhi ſuffitu lapidis pyritris aut molaris calentis in aceto extincti. Sed hæc inutilia erunt, niſi & totum ægri corpus conveniente pharmaco repurgatum prius fuerit, & æger ipſe convenienti victus ratione utatur: cavenda ea omnia quæ ſuccum craſſum & viſcidum gignunt, quorum catalogum, vide apud Galenum lib. 3. locis off.

De Cancro non ulcerato.

Humoris etiam melancholici ſoboles

les eſt, καρκίνωμα, id eſt, cancer, ſic dictus, quod figura, & forma cancro animali aquatico omnino ſimilis ſit. Eſt autem cancer tumor, ex accidenti calidus, nigricans, immobilis, cum rotunditate inæqualis, interdum torpidus, ſæpe dolorificus, utrinque venas inflatas, pallentes aut liventes, & cancri pedum modo recurvatas, fæculento ſanguine incaleſcente diſtenſas (ob quas, & circa locum veluti puncta ſentiuntur) habens, qui difficillime à partibus quas obſederit, ut cancer animans à rebus quas pedibus comprehenderit evellitur.

Hujus morbi cauſa continens ſuccus melancholicus eſt, non ſolum in parvis particulæ meatibus, ut in ſcirrho accidit, ſed etiam in venis circumjacentibus, impactus, & in eis putrere incipiens. qui ſi magis putruerit, & acrior atque malignior factus fuerit, exulceratum cancrum efficiet.

Ratio etiam victus craſſum, & fæculentum ſanguinem gignens, hepatis

patis ad ejusmodi superfluitatem procedendam aptitudo, lienis in sanguine repurgando imbecillitas, mensium, hæmorrhoidum, & aliarum consuetarum vacuationum suppressio, ad hæc partis affectæ imbecillitas, sæpe cancrum efficiet.

Malum hoc oriri consuevit in oculis, naribus, auribus, labris, palato, sede, sinu muliebri, aliisque quibuslibet partibus, sed præcipue in fœminarum mammis, quoniam natura inanes, fungosæ, imbecilles sunt.

Atrocis, & ferini hujus mali prima rudimenta inter initia antequam melancholicus humor crassior factus in affecta parte altius radices egerit, prohibere licet exhibito vere & autumno forti & frequenti medicamento malanagogo, scissa tamen prius vena, si ætas & vires permiserint: iis etiam omnibus in victus ratione vitatis quæ succum crassum, & fæculentum gignere possunt: interea hepati si opus erit, & lieni, sumptis, & ad-

motis eſt proſpiciendum, & hæmorhoides atque menſtruæ purgationes ſi ſuppreſſæ fuerint, provocandæ, & pars affecta roboranda.

At ſi tumor in molem ſatis inſignem attollatur, ſine manu non conſaneſcit: nam totum tumorem, qui partibus ſanis adhæret, ita abſcindere oportet, ut nulla omnino ejus radix relinquatur, quod propter vaſorum circumſtantium magnitudinem fieri non poteſt ſine nimio ſanguinis profluvio, niſi aut laqueis ipſa vaſa intercipiantur, aut urantur, quorum neutrum ſine ægri ſummo diſcrimine fieri poteſt, & tum maxime cum cancer ipſe internas partes occupaverit, quâ ratione motus divinus Hippocrates occultos cancros exquiſite curare prohibuit.

Libri Primi Finis.

SYNOPSEOS CHIRURGIÆ LIBER II.

De Vulneribus.

SOlutam unitatem ſibi vendicant chirurgi, quatenus circa eam plus manu perficiatur, quam aut medicamento aut diҿta. Solvitur autem unitas tam ſimilarium partium (ſive molles fuerint ſive duræ) quam organicarum ab externa cauſa aut ab interna. Ea verò unitatis diviſio quæ in ſimilaribus partibus mollibus, à cauſa externa vulnerando affligit, à Latinis generali nomine vulnus appellatur, id eſt, hians apertura corporis, ictu aliquo, aut caſu vel morſu, inflicta: quod vitium alias ulcus, alias ulcus recens, interdum verò ulcus tantum à Galeno vocatur.

De Vulnerum Caufis.

Vulnerum Caufæ, five animatæ fuerint, five inanimæ, externæ funt cæque in univerfum tres, pro quarum varietate ipfa vulnera varia fortiuntur nomina. Nam quando à re acuta, tenui, & pungente vulnus infligitur, Punctio appellatur: quando vero ab acuta incidente, ut à gladii acie Incifio, aut vulnus difciffum: quando à gravi, dura, retufa, inæquali, valenter irruente, frangente vel obtundente, Contufio, aut Obtufio cum direptione, aut Collifio five collifum vulnus.

De Vulnerum Differentiis.

- Natura, à qua dicitur vulnus
  - Simplex
  - Conjunctum cum
    - Caufa,
    - Morbo,
    - Symptom.
- Effentia quæ in quantitate pofita eft, à qua dicitur
  - Magnum quia
    - Longum,
    - Latum,
    - Profundum,
  - Mediocre
  - Parvum quia
    - Breve
    - Anguftum
    - In fuperficie.

Vul-

Vulnerum Differentiæ, quæ maxime ad curationis indicationem, & ad judicii certitudinem faciunt, sumuntur aut à

- Vulneris ipsius
  - Figura à qua appellatur
    - Rotundum sive circulare.
    - Rectum
    - Transversum
    - Obliquum
    - Æquale
    - Inæquale, ut
      - Diruptum
      - Altera parte latens
      - Altera manifestum
  - Situ & loco à quibus dicimus id fieri
    - Juxta articulos
    - Longe ab articulis
    - In musculi
      - Capite
      - Ventre
      - Cauda
  - Tempore à quo dicitur
    - Recens sive Cruentum,
    - Vetus.
- Partibus Vulneratis
  - Similaribus, unde dicitur fieri in
    - Cute, Carne, Glandulis, Venis, Arteriis, Nervis, Membranis, villis, Adipe.
  - Organicis, ut quando fit in
    - Cerebro, oculo, naribus, aure, Fronte, labiis, lingua, faucib. Aspera arteria, œsophago, collo Brachio, manu extrema, thorace. Pulmone, corde, diaphragmate. Ventriculo, hepate, liene, intestinis Renibus vesica, Utero, Pudendo Stroto, cruribus, bus.
    - Alii omnibus partibus.

De Vulnerum Signis.

Vulnerum notæ aut diagnosticæ sunt, aut prognosticæ. Dignoscitur autem vulnus sensus judicio. At Prognostica ejus signa sumuntur ex ejusdem magnitudine & figura, ex partis vulneratæ substantiæ temperamento, conformatione, situ, virtute, habita ratione sexus, ætatis, temporis constitutionis, anni partis, regionis, generis, diætæ, & symptomatum supervenientium.

Vulneris autem magnitudo deprehenditur ex { Affectæ partis præstantia, propter quam lethalia dicunt vulnera, quæ sunt in partibus, quarum virtus aut actio, toti corpori, & vitæ est necessaria, ut cerebri; hepatis, intestinorum, ut sicæ vulnera apud *Hippoc. lib. 2. Prædictionum.* Affectus in triplici dimensione seu magnitudine, ab quam magna, & periculosa vulnera, quæ futuris, vel vinculis indigent, qualia etiam sunt ea quorum meminit *Hippoc. aph. 18. lib. 6. aphoris.* Sen-

Sensilitate, propter quam etiam magna vulnera dicuntur, quæ in articulis accepta sunt. Item quæ sunt in capitibus, & finibus musculorum maxime nervosorum *com. in.aph.* 66 *lib.* 5. Item ea quæ à talis venenatis, vel venenatorum animalium morsu infliguntur.

Quæ insanabilia sunt vulnera, ut ea quæ sunt in basi cerebri, corde, pulmone medio, stomacho, jecinoris portis, spinali medulla, intestinis jejuno, & tenui, renibus, arteria aorta, Vena cava, venis, & arteriis magnis circa fauces.

Quæ difficilem curationem habent, ut ea quæ sunt in ulla pulmonis parte, crasso jecinoris, membranis cerebrum continentibus, liene, intestino aliquo, septo transverso, articulis, poplitibus, inanibus locis, quacunque parte venæ majores sint, aut quoties mucro ad grandes venas intus conditas descendit.

Quæ promptiora, ut ea quæ in carne sunt, & hæc quidem loco, vel priora, vel meliora sunt, modo vero periculum facit quodcumque magnum est.

Ex illa enim triplici magnitudine, rectè considerata, facile cognoscet Medicus quę ut ait Celsus ante omnia in vulneribus scire debet, nempe.

De

De Universali vulnerum Curatione.

Vulnus curabitur si partes dissolutæ uniantur conglutinatione vel coalitu: quod fit solius naturæ beneficio, medico tamen naturam adjuvante, dum tela, alia omnia, quæ eorum glutinationem impediunt, ex ipsis Vulneribus amovet: distentas, & separatas Vulneris partes applicat; adductas, & applicatas ita partes, suturis, fibulis, & vinculis stabilit: partis vulneratæ salubrem substantiam convenienti victu, & medicamentis, conservat: & symptomata supervenientia modis omnibus depellit.

Ante omnia igitur ex vulnere eximendum est quodcumque in id inciderit, sive telum, aut rei alterius frustulum, sive pilus, sive etiam sanguinis concreti grumus, quod fit aut manu cum ferramentis, aut medicamento superposito, & quoniam locum

in corpore in quo telum delitescit, exquirere, & invenire, ipsumque telum extrahere, ita artificiosum est, ut id aggredi solis expertis concedat Hippocrates, ideo de Signis quibus delitescentia tela deprehendantur, & de eorum extrahendi ratione est dicendum.

Deprehenditur telum si vulnerati corpus in ea figura constituatur, in qua erat, quum vulnus accepit, quod si non possit sic construi, jacens ita collocabitur, ut quam proxime ad eam figuram accedat, ut ex Hippoc. consulit Paulus.

Ad hanc etiam dignotionem juvat, & substantiam, & situm, & figuram, & connexionem atque vicinitatem partium vulneratarum novisse: & omnia quæ superveniunt symptomata, de quibus copiose Celsus, & Paulus.

Ratio vero extrahendi tela, & inveniendi instrumenta, quibus ea evellantur, partim ex instrumentis

qui-

quibus exacta cognitione omnimodæ naturæ partium vulneratarum, partim ex telorum ipsorum diversitate dignoscetur. Naturam partium affectarum cognoscet qui earum substantiam, substantiæ modum, temperamentum, figuram & situm, connexionem, usum, actionem, vires, & dignitatem noverit.

Telorum verò diversitas cognoscitur ex eorundem

- Materia
  - Ferrea, ærea; stannea, plumbea
  - Cornea, vitrea, ossea,
  - Arundinaria, Lignea, Lapidea.
- Figurâ
  - Lata, longa, inæqualia,
  - Rotunda, angulosa, sulcata.
  - Hamata cuspide, sine cuspide aculeata spiculis cincta.
    - Antrorsum.
    - Retrorsum
      - Quo sese expandunt dum.
        - Emittuntur.
        - Extrahuntur
- Magnitudine,
  - Magna.
  - Mediocri.
  - Parva.
- Numero, quod sint aut
  - Simplicia.
  - Multiplicia vel ex multis ferramentis.
  - Composita, quorum nonnulla dum alia extrahuntur, in imo delitescunt.

Habi-

Habitu quod alia habeant ferrum vel { Acum, Concavum } { Hærens } { Fimiter / Neglegentius, ita ut in extractione remaneat.

Viribus { Venenatis / Veneno minime infectis.

Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea in quam tetendit: ab ea parte, qua venit extrahitur, si non alte insedit, & in summa est, si à regione magnas venas, & loca nervosa aut os habuerit, aut si nervos venásque aut arterias non transiit.

Extrahitur verò vel manibus (si id commode fieri potest) ul quum in carne sola fixum est telum, vel vulsellis, ut quum telum non firmiter, altius tamen hæserit, quam ut digitis comprehendi possit, vel forcipibus rectis, incurvis, extremâ parte rotundis, & cavis, vel terebris inversis, ampliata tamen prius scalpello plaga, ne à telo dum redit, corpus lanietur.

Medicamenta etiam, quæ tela & ſpicula in corpore infixa educunt, quædam reperiuntur, ut radix pectenis veneris cum malva tuſa, ambæ anagallides, ariſtolochia, ammoniacum cum melle, erundinis radix contuſa & melli admiſta, alterei fructus triſtus, dictamus, propolis, lacertæ caput tritum, & appoſitum.

Ab ea autem parte, in quam tetendit, extrahitur telum; ſi plus eſt, per quod illi revertendum, quam quod integrum eſt: ſi in majore membro mucro medium tranſit: ſi neque os neque nervus neque vaſa inſignia, diviſionem impedierint. Inciſa igitur contra mucrone carne laxius quam ut telo poſtea tranſeunte amplietur, telum ipſum vel Baliſta dicta, vel impellente cavo aut ſolido protruditur.

Quod ſi telum infixum delituerit, ut nullo modo reperiri poſſit, aut non ſine majore diſcrimine propter vici-

vicina corpora extrahi, tam diu dimittendum erit obducta etiam cicatrice donec ipſum procedat.

Extracto telo ſanguis ex vulnere, propter telum alteratus, ne putreſcat, exprimitur: vulnus ipſum (ſi doloris metus ſit) oleo calente perfunditur.

Cæteris etiam ſymptomatis, quæ ſupervenire poſſunt, erit tempeſtive occurrendum, atque ob id ad ea chirurgus ſemper attentus eſſe debet.

Secundus in vulnere curando chirurgi ſcopus eſt orarum vulneris adductio, ſuppreſſo tamen prius, ſi nimis erumpat, ſanguine, ſi parum fluit, extracto: quoniam Hippoc. omni recens facto vulneri niſi in ventre ſit, expedit eo ipſo ſtatim ſanguinem plus minuſve effluere.

Adducuntur autem hiantis vulneris partes, atque etiam in unum coacte conſervantur, aut vinculo, aut ſutura, aut fibulis aut horum nonnullis aut omnibus, ſumpta indicatione

à vul-

à vulneris magnitudine atque à natura & situ partis vulneratæ.

Nam in vulneribus secundum musculorum rectitudinem factis vinculo duobus initiis circumdato utendum erit. Fascia verò aptissima lintea est lata (ut semel injecta non vulnus tantum, sed paulum utrinque etiam oras ejus comprehendat) non nimium mollis, & fragilis, quo tuto contineat, neque rursus ita dura ut premendo offendat. Tum verò ipsa circumductio nec ita laxa sit, ut nihil efficiat, nec ita vehemens, ut premendo dolorem excitet, sed contineat, non astringat. si ab altera parte caro magis recessit, ab ea magis fascia attrahetur. Hyeme sæpius fascia circuire debet, æstate quoties necesse est: tum extrema pars acu inferioribus assuenda, nam nodus vulnus lædit.

Sutura verò utendum erit in transversis, vulneribus, in vulneribus quorum oræ plurimum dissident, & facile attrahuntur. Item quando caro alia parte

parte dependens, alia integra hærens conjunctione corporis fovetur, plagaque fit in parte molli, ut in ima aure, imo naso, bucca, palpebra, labro, cute circa guttur, cute frontis, abdomine, & similibus, cavendo ne quid concreti sanguinis, aut rei alterius, in vulnere relinquatur.

Suturarum autem varia sunt genera: alia enim sutura fit acu filum trahenti, transfixis in girum utriusque vulneris oris, ut pelliones pelles consuere solent, quo modo sauciata intestina suuntur:

Item membranosa loca, carne destituta, atque etiam aliæ omnes partes, quando fluentis sanguinis impetus, alio suturæ genere uti non permittit.

Alias vulneris labra ita suuntur, primus punctus duabus fili involutionibus stabilitus, in medio divisionis fit: factoque nodo filum paulum à nodo scinditur, deinde utrinque in mediis spaciis fiunt & alii punctus unica fili involutione, & nodo, ut supra

ſupra firmati, & ita deinceps ſi opus erit inter quoſcumque duos punctus, punctus adhuc fiet.

Aliquando in magnis, & profundis vulneribus ſutura fit, transfixis utriſque vulneris labris tot numero acubus quot opus fuerit, circa quas filum eo modo quo ruſticæ mulieres acus ſuas in veſtibus obſervant, involvitur: relictis ibi acubus uſque ad vulneris aggutinationem.

Suitur etiam vulnus aliquando hoc modo: pinnæ convenienti longitudine utrinque vulneri adaptantur, acu filum trahente utrinque vulneris labrum trajicitur, ibique filo altera pinna comprehenſa, acus per idem foramen reducitur, deinde extrema filorum, euntis inquam, & redeuntis, quibus & altera pinna comprehenditur, nodo conſtringuntur, & filum abſcinditur: in quo etiam ſuturæ genere tot puncta fieri debent, quot pro vulneris magnitudine neceſſaria videbuntur.

Alias

Alias non vulnus ſuitur, ſed pulvilli pannei triangulares, linimento, pertinaciter hærente, ex ſanguine draconis, maſtiche, thure, ſarcocolla polline, & ovi albumine, parato, illiti, utrinque parum à lateribus vulneris adaptantur, qui poſteaquam pertinaciter hæſerint, convenienter ſuuntur.

Sunt & alia ſuturarum genera, quibus diſciſſum abdomen conſuitur; quæ ob id γαστρορραφίας à veteribus appellantur. Horum primum genus ita adminiſtratur, ab externa cute incipiendo introrſum acus injicitur, ubi vero tum cutem, tum ſubjectum muſculum totum tranſierit, prætérito quod muſculo ſubeſt peritoneo, per reliquum peritoneum, & abdomen ab interno extra tranſmittitur: ubi hoc penitus tranſierit, rurſus ab externo introrſum idem abdomen eſt perforandum, & prætérito (ut ſupra) ſubjecto peritoneo, contrarium peritoneum cum toto illi conjuncto abdomine

ne ab interno extrorſus perpungendum, atque ſic iterum iterumque faciendum, quoad totum vulnus ſimiliter conſutum fuerit.

Alio modo abdomen ita ſuetur oportet; à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrſum, per id tantum acum tranſmittere, poſt, præteritis utriſque peritonei labris, ex adverſa parte ab externo introrſum, per utrumque ejus labrum acum revocare: deinde rurſus hanc revocare, atque ab interno extrorſum per adverſum abdomen trajicere.

Eſt, & tertium ſuturæ abdominis genus apud Celſum quod duabus acubus adminiſtratur, verum id quum minus frequens ſit, prætereundum cenſui.

Sutura cujuscunque generis ſit mediocris eſto: quoniam nimis rara non continet, & nimis crebra vehementius afficit. quo enim ſæpius corpus pungit, eo majores oriuntur inflammationes, præſertim æſtate, oræ autem vulneris ſutura junctæ, ex toto

inter

inter ſe contingere non debent, ut ſi quod humoris intus concreverit, ſit qua emanet.

Acus ſit longa, tenuis, cuſpide triangulari, & cauda parum excavata, ut filum ejus tranſitum non remoretur.

Filum etiam ſit æquale, conſiſtentia mediocri; nam quod juſto durius eſt, cutem rumpit. Dum vulnus ſuitur, altera ejus oræ pars canaliculo in extrema parte feneſtrato inniti debet, ut cutis evagetur, & ut pertranſiens acus videri poſſit, ora vero vulneris dum per eam filum attrahitur, ſpecillis aut alio adminiculo fulcietur, ne attractum filum conſequatur.

Si vero in carne vulnus eſt hiatque, neque in unum oræ ejus facile attrahuntur, ſutura quidem aliena eſt, imponendæ vero fibulæ ſunt (ἀγκτῆρας Græci nominant) quæ oras paulum tantum contrahunt, quo minus lata poſtea cicatrix ſit, fere enim fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur. Com-

prehendi fibula vel ſutura non cutem tantum, ſed aliquid etiam ex carne ubi ſuberit hæc, oportebit, quo valentius hæreat, neque cutem abrumpat.

Coactæ in unum vulneris oræ, naturæ beneficio coaleſcunt, & ſæpe priſtinam unitatem recipiunt, ſi partis læſæ ſubſtantia ſalubris conſervetur: hoc autem fiet, eam mediocriter exiccando, admotis linamentis, pulviſculis, emplaſtris, linimentis, aliquando venæ ſectione, vel purgatione, non neglecta convenienti victus ratione: ſumpta ſemper indicatione à vulneris magnitudine, totius corporis & etiam partis affectæ, natura, temperamento, & ſimilibus.

Linamentum propriè (Græci μοτὸν nominant) eſt penicillus quidam ex linteo concerptus, & implicitus, qui vulneri imponitur. Fit autem ex intortis, deraſis, evulſis vel excerptis linteis, ex illychinio, ex ſtupa bene mundata, & pexa, ex xilino (cotonem vocant) ex ſpongia bene expreſſa, ex junci craſ-

ſioris,

ſioris, & ſambuci medullis, ex fungorum pedeolis, ex pilis leporinis, ex lanugine ſalicis & cotoneorum, ex gentianæ, & ſimilium radicibus.

Veteres medici variis nominibus hoc auxilii genus appellarunt, vel propter materiam, vel propter formam. ſic στρεπτὸν, ξυστὸν, & πλαστὸν, μοτὸς, quod ex intortis, deraſis, excerptis, vel evulſis linteis fierent, vocarunt: ἐλλυχνιωτὸν, quod ex ellychniis conformaretur, λημνίσκον, quod in longitudinem faſtigiatum ſit, σφηνίσκον, quod cunei figuram imitetur. Formari etiam ſæpe ſolent, in vermiculorum, & in floccorum formam, pro partium, & vulnerum figura.

Linamentis ſæpe ſiccis, frequentius aliquo linimento imbutis, utimur, vel ad detergendum, vel ad exiccandum, vel ad ſanguinis fluxum ſiſtendum, vel ad vulneris oras hiantes retinendas, vel ad ipſum vulnus ampliandum, in vulneribus cavis, anguſtis, profundis, humidis, ſordidis, contuſis,

venenatis, ab externo aëre corruptis, in ulcera degenerantibus, denique in vulneribus, cum tumore aliquo præter naturam, vel ossium læsione, vel sanguinis eruptione, conjunctis.

Juvant etiam ad affectæ partis naturam salubrem conservandam pulvinuli, à similitudine pulvinorem (qui tomento, lana vel pluma infarciuntur, & in sella ut mollior fiat sessio imponuntur) ita dicti, vulgo plumaceoli appellantur. Fiunt autem ex nylino, lana, stupis canabis diligenter pexis, raro ex spongia, frequentissime ex pannis duplicatis, ad minimum, vel unus, vel duo, vel tres, vel etiam plures, nunc sicci, nunc liquore aliquo imbuti, ut vino, posca, oleo, ovi albedine, cerato liquido, vel alio simili.

Horum usus est, coactas in unum vulneris oras fulcire, & leviter comprimere, partis vulneratæ calorem nativum fovere, partemque à fasciarum molesta pressura tueri.

Neque Venæsectio negligenda erit

erit ad salubrem partis statum retinendum, si vel sanguis non sufficienter ex vulnere fluxerit, vel à vulneris aut doloris magnitudine, ab inflammatione, convulsione, vigiliis, delirio, urgentibus, periculum immineat, ut in vulneribus articulorum, tendinum, nervorum & partium carne vacuarum, idque si ætas, & virium robur permiserint.

Neque etiam convenienti purgatione uti alienum erit, ubi præsertim totum corpus cacochymicum fuerit. Imo sine cacochymia purgare oportebit, si vulnus in capite fuerit, vel in ventre, vel in articulis, vel usque adeo magnum, ut sutura egeat: vel si ex eo corruptionis periculum immineat, ut doc. Hippocrat. lib. de ulceribus.

Victus etiam ratio ad tuendum salubrem partis affectæ statum confert; sit igitur aër cubiculi quo vulneratus opposite, & indolenter jacet, temperatus: aletur (nisi vires aliter suadeant)

exiguo cibo, boni ſucci, & facilis coctionis, modice refrigerante, ſi inflammationis aut febris metus ſit, à quibus ante ſeptimum diem raro tutus æger, ante quod tempus vinum omnino detrahendum eſt, niſi ex ſanguinis profluvio intermoriatur, tunc ante ullam curationem vino reficiendus, quod alioquin inimiciſſimum vulneri eſt. Sit ejus cœna frugalis. Quieſcat. Venerem, & omnes animi vehementiores motus vitet.

Accidunt ſæpe vulneratis Symptomata, quæ tam ipſis, quam medicis negotium faciunt, & quæ (quum veluti cauſæ rationem habeant) curationis ratione͂ quodammodo immutant, omnemque fere medici ſollicitudinem ad ſe neglecto aliquando vulnere convertunt: ea autem ſunt intemperies, inflammatio, dolor, febris, convulſio, paralyſis, ſyncope, delirium & ſimilia de quibus (& ſi non ad chirurgiam pertineant) pauca tamen, quoniam ab eorum natura curatio vulneris immutatur dicemus. Omnis

Omnis intemperies vulneratis ſuperveniens, ſive ſimplex fierit, ſive compoſita, ſive fluente materia, ſive abſque ejuſdem affluxu ſuo contrario eſt profliganda. Itaq; adverſus intemperiem calidam, ſimplicem ſine materæ affluxu (ſi partem vulneratam obſederit) quam ex rubore, & calore deprendemus, pugnabimus roſ. plantag. unguento albo, & ſimilibus. Si vero Frigida fuerit in parte intemperies, quæ ex lividitate, & frigore dignoſcetur, admovebis vinum, ung. fuſcum baſilicon, & ſimilia. Eadem ratione adverſus Humiditatem, & Siccitatem ſuis contrariis erit pugnandum.

Quod ſi intemperies humorem comitem habuerit, pro ipſius humoris natura tumor præter naturam qui vulneris curationem impediet, tractetur, & maxime inflammatio, quæ quinto die quanta futura eſt ſe oſtendit: adverſus quam nunc venæſectione, nunc purgatione, nunc re-

pellentibus, nunc digerentibus, alias aliis remediorum generibus utemur. Similiter & adversus alios præter naturam tumores suis convenientibus remediis (de quibus superius dictum est) pugnandum erit.

Dolor, qui etiam in temperatis, & puris corporibus fluxionem excitat, & vires dejicit, in primis mitigandus est, & si fieri potest, omnino sedandus, fotu partis læsæ, parato, vel ex solo oleo, vel ex rosaceo, modice calidis, admisto ovi vitello, vel (ubi vehementior fuerit caliditas) albumine.

Quod si dolor intolerabilis fuerit, oleum papaverinum, vel per se, vel misto opii aut alterius narcotici momento, utile erit, modo caute id fiat.

Febris quæ vulneratis supervenit terrere non debet, si in magno vulnere dum inflammatio est permanet: at illa quæ vel levi vulneri supervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet perniciosa est. Ideo oppugnanda erit

pur-

purgatione, venæ sectione, frigidis alimentis, & medicamentis; sumpto indicio à morbi magnitudine, ægri viribus, temperamento, ætate, consuetudine, anni parte, temporis constitutione, vitæ genere, & similibus.

Accidit etiam vulneratis non sine magno discrimine convulsio, quæ nihil aliud est, quam Corporum nervosorum à quibus voluntarii motus perficiuntur, involuntaria versus principium revulsio. Hic affectus aut primarius est aut per consensum accidit. Quæ primario fit convulsio, propter inanitionem aut repletionem generatur. Si inanitione, & siccitate fuerit qualis est ea quæ largos sudores, immoderatas vomitiones, alui dejectiones, aut sanguinis profusiones, famem, curas, vigilias, immodicos labores, & motus multos atque vehementes, febres ardentes, & colliquantes sequi consuevit, confirmataque fuerit, insanabilis est.

Incipientem verò, quamvis sit pe-

periculosa, præsertim si febrem comitem habuerit, sanare tentandum erit, partium convulsarum fotu, parato ex oleo aut hydroleo, calidis, balneo ex oleo calente, aut ex decocto capitum, vel extremitatum, agnorum, hædorum, vitulorum, vervecum, pinguium, radicis althææ, foliorum malvæ, viol. &, similium, adjecta tertia aut quarta parte olei, à balneo cervix, tota spina, scapulæ, articuli musculorum capita, illinenda sunt oleo communi, violaceo, admygdal. dulcium, adipe gallinæ, anatis. Et si febris affuerit refrigerantia supra dictis sunt immiscenda.

Si vero à repletione facta fuerit convulsio, ut quando tumores in ulceribus suborti repente evanuerint, aut quando in pravis vulneribus nullus omnino tumor apparuerit, vacuare oportebit, & à toto corpore, venæsectione vel convenienti purgatione, & à partibus, præsertim à capite, gargarismis, errhinis, apophlegmo-

nis,

nis, clysteribus acribus (qui propriè ex cerebro revellunt) & similibus. Partes vero convulsæ, cervix, spina, articuli, axillæ, inguina, fricanda, & illinenda sunt oleo liliorum, costino, spicato, laurino, vulpino, rutaceo, de euphorbio, de castoreo, oleo philosophorum, & similibus: superposita lana succida.

Juvat etiam, & Balneum ex oleis calidis paratum, & vulgo dictæ stuphæ ex suffitu rerum exiccantium, & partes nervosas roborantium, cavendo à frigore.

Per Consensum fit convulsio vellicatis, vel punctis, vel aliter læsis nervosis partibus, à causa alias interna aut bile acri, æruginosa, vel alio humore mordente, aut venenato: alias externa venenata, aut sine veneno, nervosas partes incidente, pungente, vel contundente, cum summo dolore inflammante, morsu, & molestia.

Quod si passio principium attigerit, universalis est: particularis verò,

ſi partes affectæ tantum illæſo cerebro contrahantur.

In his omnibus per conſenſum convulſionibus, ante omnia dolor anodynis ſedandus. Si materia mordax, acris, & vellicans, convulſionem excitaverit per loca conferentia vacuanda.

Venenum ſi quod inflictum fuerit, cucurbitulis, corniculis, ſuctu, vel admoto medicamento attrahente, aut alexipharmaco, ut theriaca, attrahendum, vel etiam cauterio, vel medicamento quod eſcharam facit, cor & cerebrum roboranda, caput, cervix, ſpina, axillæ, inguina, oleo liliorum, aut chamælino illinenda, & ſi cætera irrita fuerint, nervus aut muſculus læſus per transverſum ſecandus eſt.

Ex ſymptomatum numero quæ vulneratis accidunt, eſt Paralyſis, quæ proprie reſolutio eſt alterutrius lateris, aut unius tantum particulæ corporis, quæ accidit ſpiritu animali inter-

tercepto, & ad partem transire prohibito, propter continui solutionem; aut variam occlusionem, dum pars inciditur, vel contunditur, ictu, aut casu, dum comprimitur à violento frigore, à vinculo, à vicinarum partium inflammatione, scirrho, laxatis, vel fractis ossibus. Potest etiam ab interna causa accidere, ut à crassis, & viscidis humoribus nervos obstruentibus. Si igitur accepto vulnere resolutio sequatur vacuato toto corpore venæsectione, aut purgatione, aut si opus est utroque, & humorum fluxu sedato, parti affectæ, & nervis unde læsio orta est, admovenda sunt ea quæ nervos roborant & calefaciunt, ut oleum nardinum, costinum, de nuce moscata, de castorio, de hyperico, vulpinum, de lumbricis, & similia. Vel emplastrum admoveatur, ex baccis lauri, cortice thuris, styrace calamita, myrrha, sabina, nuce cupressi, radice acori, rosis, alumine, croco, castoreo, mastiche, nigella, & similibus. Qui-

Guido & Tagaultius liquore quodam ſtillatitio, à Petro Apponoſi in Additionibus in Meſuem deſcripto, utuntur,quo veluti mirabili auxilio in hoc affectu uti conſulunt.

Incidunt vulnerati in ſummum vitę diſcrimen ſi prehendantur ſyncopę, quæ eſt præceps lapſus virium, quarum eſſentiā in ſpiritu, & ſolidorum corporum temperamento conſiſtit. Labuntur autem in vulnere vires, vel ab atroci dolore, vel ab immodica ſanguinis profuſione: eoque facilius quo corpus vel rarius fuerit, vel majore copia ſucci crudi abundaverit: accidit etiam ſyncope à vigiliis à ſævis animi pathematis, ab inedia, & omni immodica vacuatione, à labore, & à principiorum intemperie.

Futuram ſyncopen præſagiet medicus ex pulſu langueſcente colore palleſcente, motu corporis, & ejus partium ignavo, & difficili, ex frigido ſudore circa collum, & faciem. In valida ſyncope medicinę locus non eſt,

at ſi vires adhuc tantillum conſtant aliquando recuperantur.

Si ex dolore ſyncope fiat, doloris cauſæ quærendæ, & amovendæ ſunt, ipſe verò leniendus.

Si verò à ſanguinis profluxione, ſpiritus diſſipati recreandi. Optime hoc vinum, vetus, odorum, præſtabit, quod omnibus quos ſyncope male habet offerre convenit, brevi enim reficit. Confert fruſtum panis vini diluti ad ſugendum præbere. Facies vel frigidâ, vel aquâ roſarum vel utraque irroretur, acetum roſarum naribus admoveatur, hominum turba è conclavi arceatur, extrema ſiccentur, nonnulli barbam, capillos, aures, & nares vellicant.

Accidit etiam aliquando vulneratis depravatio principis facultatis, (παραφροσύνην vocant) patiente nimirum per conſenſum cerebro, ut in nervorum punctionibus, & aliis dolorificis vulneribus. In nimia ſanguinis profuſione, debilitato cerebro propter ſpiri-

rituum defectum, unde motiones animi depravatæ. Poteſt etiam delirium accidere propter vulnerum inflammationes, & febres, delata per partium communicationem ad cerebrum affectione. Si propter dolorem vel nimiam ſanguinis profuſionem deſipientia orta fuerit; mitigabitur modis omnibus dolor, diſſipati ſpiritus recreabuntur, caput ſumptis & admotis roborabitur. Si verò ab inflammatione vel febre oriatur, vapores à cerebro, admoto oxyrodino repellentur, & vinculis atque frictionibus extremarum partium, acribuſque clyſteribus ab eodem revellentur.

De Vulneris ſimplicis in parte carnoſa curatione.

Cum vulnus in partibus organicis curationem non recipiat, non eſt quod de eo aliquid dicamus. Ideo de partium ſimilarium ſpeciali vulnera curandi ratione, breviter ſumma capita

pita notabimus, sumpto ab eo quod in carne fit exordio: hoc autem aut simplex est, aut cum substantiæ deperditione conjunctum, quod rursus conjunctum cum aliquo ex superius commemoratis symptomatis, aut sine ullo symptomate est.

Vulneris igitur simplicis in parte carnosa curationis finis est unitio, quæ fit naturæ opera, medico tamen si opus est adjuvante: hoc modo sanguis ex vulnere mediocriter fluere permittitur, ejusdem oræ (cruore, spongia, linteo, vel molli fomento deterso, cavendo etiam ne quid extrinsecus intercidat) in unum coguntur; oræ ita adactæ vinculo decenti conservantur. Recentiores vulneri ita coacto, albumen ovi agitatum, & levi stupa exceptum, ut ipsum vulnus ab inflammatione, intemperie calida, sanguinis profluvio, & dolore vindicent, admovere solent.

Quod si vulnus in carne majus fuerit, quam ut ejus labra vinculo com-

mitti poſſint, ſutura aut fibulis erunt educenda, & continenda: non tamen præpropere glutinanda, ne vulnus poſtea recrudeſcat. Juniores pulvere rubro (incarnatium vocant) ex duabus partibus thuris, & ſanguinis draconis parte una parato, cui nonnulli calcis vivæ, alii boli armeniæ partes tres addunt, vulnus aſpergunt, vel pulverem hunc cum ovi albedine agitant, cujus poſtea partem linteo tenui exceptam, vulneri primum admovent, admovent præterea & ſtupas molles, eodem medicamento imbutas, & aliquando ovorum albumina ſtupis excepta ſuperponunt, & ita partem ut decet vinciunt, illitis prius roſaceo vulneris vicinis partibus, huncque primum apparatum (ut vocant) ante diem quartum (niſi aliquod grave ſymptoma urgeat) non immutant. Quod ſi tum vulnus non coaluerit, vino aſtringente calido abluunt, & ſtupas, eodem vino imbutas, ei ſuperponunt.

Ad

Admoveri poterit unguentum ex pulvere rubro, & therebintina lota paratum. Ad cruenta Vulnera, & divisiones notatu-dignas, emplastro nigro utebatur Galenus, apud quem multa alia medicamentorum genera quæ idem effectum pollicentur, reperies, & multo plura apud Hollerium.

Quod si ex vulnere propter ejus situm sanies effluere non possit, pars ita collocanda est, ut vulneris orificium deorsum spectet, id si fieri non potest, effluxum illi moliri oportet, aut ora ejus cavitatis dissecta, aut in fundo tantum aperta, sumpta indicatione; ex vulneris magnitudine, & loci natura.

De Vulnere cum substantia deperdita conjuncto.

In vulnere cum substantiæ deperditione, ut quando caro abscissa est; duo medici proponunt, unitio, & simul

ſimul ſubſtantiæ in deperditæ locum reſtitutio, quod etiam fit (ſi nihil extrinſecus impedierit) naturę beneficio, ex ſanguine, quantitate, & qualitate laudabili, in parte, juſta & naturali temperie prædita: hoc tamen dum natura molietur, medici auxilio etiam eget, qui & tenuius & craſſius excrementa (ſaniem, & ſordem vocant) quæ humida, & ſordida vulnera reddunt, exiccet, & detergat, admotis medicamentis, quæ ob id ſarcotica dicuntur, quod juſtam naturæ materiam compleant, modice detergendo & exiccando, ita tamen ut non nimis calefaciant, hujusmodi aut ſimplicia ſunt ut thus, iris, ariſtolochia, ervi farina, radix panacis, & ſimilia, aut ex his & ſimilibus compoſita; in quorum delectu ratio habenda eſt temperamenti totius corporis, & partis affectæ. Item ætatis, generis vitæ, & ſimilium. Nam in humidioribus, & mollioribus corporibus, quæ minus exiccant, ut thus magis conve-

veniunt in ſiccioribus vero quæ magis, ut ariſtolochia.

Vulnus igitur ab omnibus ſymptomatis vindicatum; vino calente abluitur, linteo, mundo, & molli exſiccatur, pulvere aliquo ſarcotico aſpergitur, vel linamentum unguento ſarcotico imbutum ipſi admovetur, deinde linteum, aut ſtupa ſicca, vel vino imbuta, & expreſſa ſuperponitur, & faſcia decenter vincitur, quæ auxilia æſtati bis in die, hyeme ſemel immutantur.

Plenum vulnus cicatrice obducitur, quæ non aliter quam caro opus eſt naturæ adjutæ, à medico, dum non ſolum affluentes humiditates, ſed etiam humorem in carne contentum conſumit, & aliquid cuti ſimile inducit medicamentis epuloticis: quæ ſiccant, aſtringunt, & ita cogunt, ut callum tenuem, cuti ſimilem inducant, cujuſmodi ſunt galla, malicorium, acatia, & ſimilia.

Epulotica varia ratione uſurpantur,

tur, alia enim in pulverem trita inſperguntur: alia emplaſtri forma tenacius hærentes, admoventur: alia verò unguenti, de quibus vide Hollerium.

Inducta tamen cicatrix deformis eſt, quæ vel excreſſit, vel cava eſt, vel dura vel mollis, vel inæqualis excreſcit, parum ſiccato vulnere; cava verò fit, quia nimium exiccatur, vel quia oſſis pars deeſt: inæqualis fit propter ſuturas, vel frequentiores, vel ineptas. Excreſcens ſcarificationibus reformatur, & cathereticis abſumitur, cava frictione corrigitur, dura remollitur, mollior exiccatur; Inæqualis verò lenientibus, mollientibus, diſcutientibus, exedentibus, & aliquandò adſtringentibus medicamentis emendatur.

De Vulnere cum contuſione.

Si contuſio cum vulnere conjuncta fuerit, prohibenda modis omnibus ad

par-

partem fluxio erit venæ sectione, cucurbitulis, vinculis, frictionibus, & si opus erit purgatione. Vulneri verò digestivum vulgo ex vitellis ovorum & resina therebintina paratum, imponitur. Contusæ verò partes, dolorem lenientibus, ut oleo chamæmelino, vel liliorum illinendæ, ambitus contusionis repellentibus, ut rosaceo oleo myrtillorum, unguento de bolo armeniæ, oxyrodino, ungetur. Deinde, quoniam quæ contusa sunt ea curare oportet ut quæ certissime suppurentur, ut ait Hippoc. cataplasmata suppurantia parti admoventur. Suppuratum vulnus detergetur melle rosato, mundificativo, ex apio, unguento Apostolorum; detersum verò, impletur, admotis sarcoticis, linamento indies imminuto excerptis. Tandem ubi plenum fuerit, claudetur cicatrice.

Ecchymosis est sanguinis in spacia quæ circa vasa sunt effusio: quæ ut plurimum una cum contusione, & rupti-

ptitione incidit curatio sanguinis illius extra vasa effusi vacuatio est, quæ perficitur admotis medicamentis calefacientibus & modice siccantibus.

De Vulneribus Venarum, & Arteriarum.

De unitatis solutionis curandæ ratione, quæ ab externa causa inanimata in carnoso genere fit diximus, sequitur ut de divisione, quæ in venis & arteriis ab eadem causa fit, atque etiam de ejusdem curatione dicamus.

Venarum autem, & arteriarum continuitas solvitur ab externa causa Vulnerante cutem, incidente, contundente gravi, & dura, vel multifariam rumpente censionis interventu.

Venam autem aut arteriam divisam esse indicat profluvium sanguinis, qui si saliendo eruperit, tenuiorque sit, calidior, & magis flavus, arteriam divisam esse certum est. Si verò nigrior,

grior, vel rubicundus, crassus, & sine saltu fluat venam.

Copiosum sanguis profluvium, è quocumque vase fluxerit periculosum est, tum potissimum quando vel convulsio, vel singultus, vel desipientia illi supervenerit.

Qui hunc affectum curare vult, duos sibi scopos proponat necesse est, quorum prior sanguinem sistendum; alter verò vulnus glutinandum esse indicat.

- Sanguis fluens sistitur aut
  - Quia non amplius ad partem affectam fluit ejus motu
    - omnio sedato propter
      - refrigerationem
        - Corporis totius,
          - Animi deliquio
          - Victus ratione refrigerante.
        - Partis affectæ.
          - Frigid. med.
            - sumpto
            - admoto
    - Aliorsu converso
      - Ad contraria revellendo.
      - Ad vicina derivando.
        - Venæ sectione
        - Cucurb.
        - Frictione.

cum ovi candido, & pilis leporis permiſta parti admoventur.

Alii calcis vivæ, ſanguinis draconis, gypſi, aloes, thuris, vitrioli, pares portiones ovi albumine, & pilis leporinis (ut ante dicta), admiſcent, & parti admovent.

Sedato ſanguinis profluvio vulneris agglutinationem juvabimus, admotis iiſdem medicamentis, quibus in carne glutinanda utebamur, habita tamen temperamenti ratione: nam quanto vena carne ſiccior, & arteria mollior eſt, tanto ſicciora medicamenta, quamcaro, & humidiora quam arteria poſtulat.

De Nervorum Vulnere.

Nervoſorum etiam corporum unitas à cauſa externa non rarò ſolvitur, nunc à re aliqua pungente, & Punctio appellatur: alias re acuta cæſim incidente, ſecundum longitudinem, vel per tranſverſum, omnino, aut

aliqua ex parte, aliquando à gravi aliquo & duro corpore obtundente, & contusio dicitur.

Sauciatum esse nervum deprehendemus ex partis læsæ situ, ex sensus, vel motus, vel utriusque læsione, ex magnitudine doloris, quam phlegmone necessario consequitur, nisi quis dolori medelam inveniat.

Quodvis nervosæ partis vulnus magnum est, & grave si cacochimicum, vel plethoricum fuerit corpus, nam & ingens dolor, & vigiliæ, & convulsio, & febris, & delirium, & phlegmone, sæpe nervorum vulnera sequi consueverunt, propterea quod nervi exquisito sensu præditi sunt, & cum parte principe consortium habent: quum omnes, aut statim aut spinali medulla interveniente oriantur à cerebro, quod illis, & virtutem suppeditat, & compati assuevit.

Nervo igitur vulnerato æger in molli lecto, situ convenienti, quiescat,

tenui

tenui victu utatur, qui (si vires ferant) sanguis detrahetur: non neglecta etiam purgatione, si corpus cacochimum fuerit.

Si nervus punctus fuerit, vulnus apertum retinere, & cutem in ejusdem orificio (si angustius fuerit) latius incidere, ut sanies liberius effluat, convenit, & medicamenta quæ tenuium sint partium, modice calefaciant, valenter (citra tamen dolorem) siccent, & trahendi vim habeant, de quibus *Galenus* copiose *lib.* 3. *comp. ph. g.* Pars affecta oleo sabino calente, oleo veteri, oleo rutaceo, anetino, aut simili, bis aut ter in die fovebitur admota lana molli succida. Terebinthina etiam vulneri commode admovetur, per sequidem in his qui molli carne sunt, in aliis verò, qui duriore cum euphorbio, confert etiam propolis, & sagapenum, & opponax, & sulphur vivum, & calx lota.

Si inflammatio suboriatur, conve-

nit cataplaſma ex farinis hordei fabarum, & orobi, in lixivio, & ſirupo acetoſo, aut in ſapa & aceto coctis. In putreſcentibus verò nervis ex hordei & ervi farinis in aqua, lixivio, aceto, mulſo coctis cataplaſma confert, & emplaſtrum quod recipit euphorbium, ceram, & frixam reſinam, item id quod ex cera, reſina, therebenthina, pice, euphorbio paratur. In horum tamen dextro & convenienti uſu, temperamenti, & mollitiei corporis ratio diligenter habenda eſt.

Dolor modis omnibus ſedandus. Imminenti convulſioni occurrendum, capitis, colli, ſpinalis medullæ, axillarum, & inguinis, fotu ex oleo liliorum calente, vel laurino, vel coſtino, vel ſimili aliquo parato.

Quod ſi nervus cæſim vulneratus ſecundum longitudinem fuerit, cutiſque ita diſciſſa ut nervus nudus appareat, ab acribus omnibus propter

pter nervorum exquisitum sensum abstinere, & iis quæ minima cum mordicatione exiccant uti conveniet, ut calce elota multo oleo soluta. Salubre etiam est medicamentum quod ex pompholige fit, si largo rosaceo melle salis experte solutum sit.

Salubre item, quod ex optimo melle rosaceo salis experte soluto & cera elota paratur, quibus potest & aliquid terebenthinæ lotæ misceri, cavendo diligenter ne quid ex iis quæ vulnus contingunt frigidum sit.

Quod si sordidum vulnus fuerit, detergendum erit molli lana, & specillo circumvoluta. Licebit etiam & vino dulci vulnus ipsum abluere. Non negligendus etiam diachalciteos, pastillorum Polydæ, Andronis, vel Pasionis, usus; ea tamen lege, ut robustis, & duris corporibus medicamenta valentiora, imbecillis verò, & mollioribus, mitiora admoveantur.

Si verò per Transversum nervus vulneratus fuerit, major convulsionis metus impendet, phlegmone à dissectis fibris ad non sectas communicata: cæterum vulneratis Cæsim nervis tam per directum quam per transversum, eadem medicamenta conveniunt. His tamen quam illis largius sanguis detrahendus, & tenuior vivendi lex, & major, atque mollior quies imperanda, caput, collum, spinalis medulla, alæ (si in brachio aut summa manu fuerit vulnus) inguina (si in crure, tibia aut pede) oleo aliquo calido, imminente convulsione, illinenda. Quod si totus Præcisus nervus, si metus præterea nullus instat, mutila tamen, & debilis pars manebit, ejus verò curatio communis est, cum ea quæ aliorum est vulnerum.

Nervi Contusi, ubi cum his quoque una cutis contusa, exulcerataque est, medicamentum siccans, & leviter partes dissitas contrahens constringensque postulant, quale est, quod

ex

ex oxymelite, & fabacea farina conficitur, quod etiam dolorem sedabit, admista pice liquida, omnia simul bene coquendo; siccabit verò adhuc magis injecta ervi farina, aut iryde illyrica.

Recentiores rosaceum cum ovi albumine in principio admovent, deinde vulnus vino temperate fovent. Si verò sine cutis affectione nervi contusi fuerint, oleo aliquo calente quod discutiendi vim habeat, ut chamæmelino, irino, rosaceo, habita semper totius corporis ratione perfundentur.

De Vulneribus Tendonum.

Vulnerati tendines, quorum substantia ex nervis, & ligamentis mista est, eadem ratione curantur qua & nervi, sed medicamentis paulo vehementioribus, sumpta indicatione à partis naturâ, quatenus enim ligamentorum naturæ sunt participes, eatenus intus sensus acrimonia habetur, at-

que ob id vehementiora, & ſicciora medicamenta ferunt.

De Ligamentorum Vulnere.

Ligamenta nervis, & tendonibus ſimilia ſunt, quatenus, & alba ſunt, & exanguia, & cavitate carentia, in fibras dividantur: harum tamen trium partium curatio diſſimilibus medicamentis fit. Nam Ligamenta, quum præſertim ab oſſe ad os perveniant, validiſſimorum medicamentorum vim tolerant, cum quod ſenſus ſint expertia, tum quod cerebrum non pertingant, ita ut quibuslibet medicamentis ea exiccare ſine offenſione liceat, quæ verò in muſculum ſe inſerunt, tanto reliquis ligamentis magis terrere debent, quanto ſint nervis, & tendonibus minus periculo obnoxia.

De Morsu & Ictu animalium.

De vulneribus quæ maxime per tela inferuntur dictum est, sequitur ut de his dicamus, quæ animalium morsu vel ictu fiunt, è quibus (quum venenata sint) virus ante omnia foras evocare oportet, suctu, cucurbiculis, corniculis, medicamentis attrahentibus, cauteriis, & similibus: deinde vulnus ut reliqua vulnera curare, & supervenientibus symptomatis, ut antea dictum est, occurrere.

Si levior plaga fuerit, posca calente primo proluitur, & suctione expurgatur. Qui verò sugit, neq; jejunus sit, nec os aliquo modo vulneratum habeat: sed & os ipsum vino colluisse, & in eo oleum continere debet. Commode etiam tam levibus quã vehementibus morsibus, & cucurbitulæ & cornua admoventur, vicinis partibus leviter scarificatis. Juvat statim post cucurbitulas animalia parva discerpta, intus

adhuc calentia, ut catellos, gallinas, hœdos, agnos, porcellos, plagæ imponere. Sauciatam etiam partem adurere, & aliquando omnino præcidere convenit, si fera quæ momordit lethalis fuerit, ut vipera, aspis, cerastis. Commode etiam morsui pro cataplasmate cinis feculneus sarmentorum, vel brassicæ, aceto subactus imponitur. confert sal salsamentum illitum cum melle, acetum calidum, in quo nepeta sit incocta: præter opinionem facit ex viperis Theriaca Andromachi emplastri modo impositum: item emplastrum, ex dictamno, & similibus attrahentibus compositum.

Potiones exibendæ ex theriaca, mitridatio, & similibus, cor, & partes nobiles roborantibus. Vomitiones, ut ait Aetius, tepidæ aquæ haustu ciendæ, & æger in vigiliis asservandus, sudores movendi, & urinæ purgatio omnibus convenit, & si venenum per corpus fuerit dispersum, sanguis statim commode detrahitur.

Finis Libri Secundi.

SYNOPSEOS

CHIRURGIÆ

LIBER III.

De Vlceribus.

DE Vulnerum natura, differentiis, causis, signis, & curatione breviter diximus, sequitur ut de ulceribus proprie dictis, eodem ordine disseramus: quod utriusque affectus tanta sit affinitas, ut vulnera in ulcera sæpenumero transeant.

Quid Vlcus.

Est autem ulcus proprie, ut ait Galenus, unitatis solutio in parte carnosa ab erosione excitata.

Ejus vero Differentiæ sumuntur, nunc ab ipsius unitatis solutionis (quemadmodum & in vulneribus) essentia, alias ab ejusdem ulceris causis,

aliquando ab ejus exortu, tempore, situ, more, aliquando ab affectionibus præter naturam illi conjunctis, alias ab aliis rebus, ut videre licet apud *Gal. lib. 2. meth.*

- **Ulceris differentiæ sumuntur ab ipsius**
  - Essentia, quæ in quantitate posita est, unde dicitur
    - Magnum, quia.
      - Longum.
      - Latum.
      - Profundum.
    - Mediocre.
    - Parvum quia
      - Breve.
      - Angustum.
      - In superficie hærens.
  - Efficiente
    - Interna
      - In parte impacta Cacochymum.
      - Ad partem fluente Reumaticum.
    - Externa
      - Acri medicamento, Igne, aut re ignita — Ambustum
      - Atterente, Intertriginosum.
      - Contagione, Contagiosum.

Ma-

- Materia
  - Ex qua, ut ex materia antecedente
    - Pituitosa; Pituitosum
    - Biliosa, Biliosum
    - Melancholica; Melancholicum
  - In qua, ut in parte subjecta.
    - Similari, ut
      - Cutaneum in carne, in membranis, in aliis carnosis partibus
    - Organica, unde dicitur
      - Capitis, oculi, narium, oris, faucium, gutturis, pulmonis, hepatis, intestinorum, uteri, ani, pudendi, scroti, inguinum, cruris, tibiæ, pedis, musculi, & aliarum partium.
- Forma sive figura à qua maxime proprias differentias sumit *Gal.* Unde dicitur
  - Rotundum,
  - Rectum,
  - Obliquum,
  - Uncum,
  - Sinuosum,
  - Cuniculosum,
  - Pampini modo intortum.
  - Æquale, inæquale.
- Exitu
  - Sanabile
  - Lethale
- Tempore
  - Recens
  - Vetus

Situ

Situ in parte affecta, quatenus ejus pars, aut totum, Ulcus
- Conspectum fugit.
- Conspiciendum se præbet.

Similarium partium, intemperie
- Simplici, unde dicitur:
  - Calidum
  - Frigidum
  - Humidum
  - Siccum.
- Composita unde dicitur
  - Calid. humidum
  - Calid. siccum
  - Frig. humidum
  - Frig. siccum.

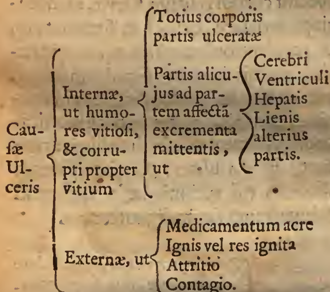
Ab immoderatione, & intemperie simul
- Phlegmonosum
- Oedematosum
- Erysipylatosum
- Scyrrhosum
- Varicosum
- Callosum, & similia.

De Ulcerum causis.

Ulcus alias ab internis alias ab externis causis ortum habet. Interna ulceris causa vitiosus aliquis succus, s. excrementum, est, quód vel in toto corpore, vel in affecta, vel in alia corporis parte generatur. Externa

vero

verò aut medicamentum valens est, aut ignis, & res ignita, aut attritio, aut contagio.

De Vlcerum signis.

Signa, ad quæ Medicus in ulcerum curatione maxime animadvertere debet, aut affectum, & ejus naturam, aut affectionis exitum demonstrant. Illa dignostica, hæc verò prognostica vulgo

vulgo dicuntur. Ulcus igitur si in aperto, & propatulo fuerit, & visu, & tactu adhibito rationis judicio facile deprehenditur. Quod si in intimo, & recessu corporis situm fuerit, ex doloris proprietate, ex loci, & situs natura, ex accidentibus propriis, ex excrementis, ex his inquam simul omnibus, aut ex horum nonnullis (nam in omnibus morbis, notas pathogmonicas ex affectionum consensu colligere non licet) ipsum ulcus, & etiam partem affectam (si actionis læsæ rationem habuerimus) facile dignoscemus.

Ulceris interni signa diagnostica sumuntur à	Doloris proprietate, ut ex dolore exulcerante, situs & loci natura, quod quædam partes peculiares quosdam morbos habent sic nares ozena tentantur pulmonis in ulcere.
	Propriis accidentibus, sic incurvi ungues pulmonis indicant vitia *aph. 60. lib. 2. prognost.*

Ex-

Excrementis
- Excrenescentia illa quæ ulceri adnascitur Græcis ἰελκίς, dicitur.
- Frustulis tunicæ membranarum aut vasorum
- Pure
- Sanguine
- Sqamula
- Carunculis
- Cartilagine.

Et quoniam Prænotio ad ulcerum etiam curationem necessaria est, ideo & de iis signis quibus curatu facilia aut difficilia, sanabilia vel insanabilia ulcera esse prænovisse possimus, est dicendũ.

Ulcerum autem prænotiones potissimæ, & maxime vulgares, partim ex subjecta parte, partim verò ex humore ad partem influente, desumuntur, habita tamen ratione ipsius ulceris essentiæ (quæ in quantitate posita est) figuræ morborum ulcus comitantium & symptomatũ, quæ & visu, & tactu, & odore, & sapore deprehendantur. Item partis affectæ temperamenti, formationis, situs & virtutis, ipsiusque ægri ætatis, sexus, & vitæ generis. Item

anni

anni partis, aëris constitutionis, & similium.

Si igitur ulcus fuerit parvum, aut mediocre, non rotundum, in parte quiescere possit, curatu facile erit, contra verò si vel magnum vel rotundum fuerit ulcus, vel pars ipsa ulcerata, intemperata, aut cacochyma, vel infecta, maligna quadam qualitate, qua humores (alioqui laudabiles) ad se fluentes corrumpat: vel eam acria excrementa continuo transeant, vel in perpetuo motu posita sit: vel humor ipse qui influit quantitate deficiat aut superet, vel qualitate manifesta, idque variis modis aut occulte peccet: vel si ipsi ulceri morbi curatu difficiles, aut gravia symptomata conjungantur.

Accidit itaque ut difficilius Curentur Ulcera

- Magna / Rotunda — Propter ipsius Ulceris — Essentiam / Figuram.
- Hydropicorum / Cacoethe proprie dicta / pulmonis — Propter partis affectæ — Intemperiem, / Malignam qualitatem, / Perpetuum motum.
- Senum ob sanguinis defectum.
- Dysepulota propter confluxum humorũ — Multorum / Acrium.
- Renum, & vesicę propter excrementi continuo transeuntis acrimoniam.

Inflammata / Conjuncta cum — Varicibus / Ossium corruptione — Propter morbos Ulceri materiam suppeditantes.

Sordida, Dolorifica, Circum glabra, Squamosa, Circumdura, Decolorata, cum febre cõjuncta. — Ob symptomata quæ consequuntur; vel subjectæ partis intemperiem, vel humoris ad eam fluentis vitiosam qualitatem, aut quantitatem. Ob has enim tres causas Ulcera omnia ægre sanari ait *Gal.* Nam ob has easdem causas vel in profundum viam affectant, fiuntque excavata, & fistulosa, vel in altum, superexcrescente in iis carne, vel in latitudinem serpunt.

Sunt

Sunt præterea, & alia ſigna, ex quibus quantum curatio efficiat, quantumque aut ſperari aut timeri debeat intelligi poteſt. Nam bona ſigna ſunt ſomnum capere, facile ſpirare, ſiti non confici, cibum non faſtidire, ſi febricula fuit ea vacare, item habere pus album, leve, non fædi odoris.

Mala ſunt, vigilia, ſpiritus gravitas; ſitis, cibi faſtidium, febris, pus nigrum aut fæculentum, & fædi odoris. Item procedente curatione eruptio ſanguinis: aut ſi antequam ſinus carne impleatur oræ carnoſę fiant: malum etiam eſt ſi ſoluto morbo ſuppuratio exoriatur, ſi rodentium ſenſus in ulcere non eſt, omnium peſſimum animam deficere vel ipſa curatione vel poſtea.

De Vlceris ἀσυστάτου curatione.

Ulcus proprie unitatis ſolutionem in parte carnoſa ab eroſione excitatam eſſe antea dictum eſt; in eo autem duplex

plex vitium necessario esse nunc dicimus, videlicet unitatis divortium, & cavitatem: quum erosio sine cavitate esse non possit authore Galeno & experientia rationi suffragante. Unde medico qui ligitime ulceris ἀσυστάτου curationem aggreditur, duo statim proponuntur scopi; prior est cavitatis repletio, alter verò solutæ unitatis conjunctio atque coalitus. Vtriusque opifex, subjectorum corporum comparata substantia est: materia verò sanguis, quantitate, & qualitate laudabilis.

Substantia igitur tum totius corporis, tum partis ulceratæ, si temperata est, sui conservationem postulat aëre temperatò, cibo, & potu, somno & vigilia mediocribus, & temperatis, excrementorum vacuatione, & partis affectæ quiete, cavendo à gravioribus animi pathematis.

Ad quæ omnia attentus sit necessario medicus in salubri partis statu similibus conservando, & in perdito

con-

contrariis cum diæta, tum medicamentis restituendo. Sanguis verò laudabilis si adest, iisdem rationibus conservatur, si defuerit, alimentis boni succi, & copiosis augetur, si abundaverit venæ sectione minuetur: si qualitate peccaverit, contraria qualitate emendabitur; exuperantes etiam succi si qui in sanguinis massa fuerint, convenienti purgatione vacuabuntur. Verum dum natura ex sanguine ipsum spargendo, apponendo, agglutinando, adsimilando, cavitatem producta carne implet, duplex necessario excrementum nascitur, alterum humidius (ἰχὼρ appellatur) alterum verò crassius (& ῥύπος dicitur) humidius humidum reddit ulcus, crassius verò sordidum, utrumque quum præter naturam sit, & ejus actionem impediat, suo contrario tollendum est.

Humiditas igitur exiccanda erit, & sorditudo detergenda; utraque autem commode fiet medicamento

sar-

ſarcotico, quod modice detergit & ſiccat primo gradu, vel ita ut ne nimis calefaciat. Sed hujus magna eſt latitudo in humiditate, & ſiccitate, caliditate, & frigiditate. Thus enim, & hordei farina, & fabacea, minus, & exſiccant, & detergunt: reſina vero terebinthina abietina, mel deſpumatum, mel roſ. pompholix, paulo potentius agunt; multo adhuc vehementius ervi farina, ariſtolochia, iris, myrrha, oppoponax, & ſimilia, quorum omnium convenientem, & legitimum uſum deprehendet prudens medicus, ſumpto conſilio ex totius corporis, & partis ulceratæ natura, ejuſdemque partis ſitu, formatione, & virtute, item ex humiditatis, & ſorditiei copia. Corporis enim temperamentum quanto eſt humidius, tanto quoque minus ſiccum medicamentum poſtulat: & partes internæ vel acute ſentientia non tam vehementia ferunt medicamenta, quam externæ, aut obtuſiores.

Vlcus verò quod est humidius, medicamento quod magis siccet eget, nam ut natura partis similia, ita ulcus contraria postulat. Ad hæc in ulceribus internis, ad medicamenti proprietatem respiciet etiam medicus, in quibus ea eligenda sunt medicamenta, quæ animalis naturæ familiaria sunt, & nullam visceribus noxam inferunt: contra verò fugienda; ut copiose demonstrat *Galenus lib.* 4. *meth.*

Repletum verò ulcus tegendum est Cicatrice, quæ nihil aliud est quam callosa caro pro cute inducta: quæque, non aliter quam caro, opus naturæ est, à medico adjutæ, dum pleno ulceri medicamenta carnem citra morsum, & erosionem siccantia, & reprimentia admovet: hujusmodi sunt aloe, plumbum ustum, galla immatura, malicorium, carta papiracea usta, anethum ustum, cucurbita sicca & usta, sanguis draconis, molybdena, lythargyros, pompholyx, æs ustum,

squa-

squama æris, cadmia vino elota, & similia, de quibus copiose *Galenus lib. 4. de comp. aph.*

In horum etiam usu indicatio sumitur à natura partis, quæ quo siccior fuerit, eo ficciora medicamenta postulat.

De Vlcerum, quæ graviori incommoditati conjuncta fuerit, curatione.

De Ulceris ἀπεριςάτου curatione diximus, superest ut de eorum ulcerum curatione quæ cum aliis præter naturam affectionibus conjuncta sunt, breviter aliquid dicamus. Junguntur autem ulcera aut suis causis efficientibus, aut aliis morbis, aut symptomatis, quæ tria, ulceris ipsius curationem nisi tollantur, impediunt, habent enim curationem aut illius sine quo non, aut urgentis. Causa igitur effectrix ulceris si adest, ab ea incipienda

pienda curatio eſt, hanc aut internam, aut externam eſſe ſupra diximus.

Externa nulla arte ut tollatur eget, interna verò difficilius tollitur, eſt enim ſoboles vitioſi ſucci, qui aut in toto corpore, aut in parte affecta (propter ejus vitium) aut aliis partibus, ut in cerebro, hepate, liene vel alio quovis membro, gignitur, aut propter manifeſtam qualitatem, ut intemperiem calidam, frigidam, humidam, ſiccam, aut propter malignam, ut in iis ulceribus quæ proprie cacoëthe dicuntur: ſi igitur in parte intemperies fuerit, ea quam primum ſuo contrario amovenda, calida quidem frigidis, humida vero ſiccis: & contra.

Quod ſi vitio aliquo maligno partis humores ad eam fluentes corrumpantur, ibique ulcus cacoëthes excitaverint, humorum fluxum primo modis omnibus impedire, deinde partem ipſam affectam, citra exaſperationem mordicationemque exſiccare oportebit:

tebit: quod accurate fieri non potest ignorante medico, quem affectum admotum medicamentum ostenderit: commode igitur ab erodentibus, & astringentibus incipiemus, quorum vehementiam ulceris sordes & humiditas obtundent. Et quoniam horum medicamentorum magna latitudo est, attendendum erit, quantum primus eorum usus humiditatis in ulcere desiccaverit, vel si sordes in eo sint, quantum harum quoque absterserit, atque ita secundum tertiumque uti illo debebimus, donec parvum, & siccum ulcus apparuerit, tum enim alio medicamento ejusdem quidem speciei, sed priore imbecilliore, erit utendum, quoad nativa partis siccitas restituta sit. Quod si hoc medicamentis fieri non possit, totam partem affectam scalpere & incidere, vel adurere igne, aut medicamentis crustam inducentibus, cogimur, juxta vetus decretum: Quæ non sanant medicamenta, sanant ferrum, quæ ferro non curantur, ignis curat.

Si verò non vitio partis, ſed propter humorum vel multorum vel acrium confluxum, ulcus ortum fuerit, id dyſipulotum propriè appellatur: quod non ante curationem recipiet, quam ejus etiam cauſæ ſublatæ fuerint. Plenitudo igitur ſi in corpore fuerit, quam primum venæ ſectione tollenda erit. Quod ſi corpus cacochimum fuerit (cujuſque partis occaſione id acciderit) purgandum erit medicamentis convenientibus per loca conferentia, ipſæ deinde partes, quarum occaſione corrupti humores ad ulcus influunt, percurandæ: mox ad ulceris ipſius curationem accedendum; curabitur autem medicamentis citra morſum exiccantibus, quemadmodum & ulcus cacoëthes.

Ulcus verò cum morbo qui ipſum fovet conjunctum, ut cum inflammatione, cum varicibus, aut cum alio ſimili, non ante curari poteſt quam morbus ille, qui rationem habet ejus ſine quo non, ſanatus fuerit.

Sepe

Sepe etiam ulcus jungitur ſymptomatis, quæ aliquando tam gravia ſunt, ut omnem medici ſolicitudinem ad ſe neglecto ipſo ulcere convertant, & tum urgentis rationem habent: ejuſmodi eſt Dolor, qui & fluxionem (à qua & ipſe rurſus augetur, dyſepulotum ſit ulcus) excitat, & inflammationem, vel eryſipelas accerſit, & etiam ſæpe convulſionem, animi deliquium, & ſimilia: ideo modis omnibus (quemadmodum, & in tumorum curatione diximus) eſt demulcendus.

Sordes copioſiores ſi in vulnere fuerint, detergentibus tolluntur, quemadmodum, & humiditates exiccantibus. Carnis vero excreſcentiæ acribus, & demolientibus calidis, & ſiccis medicamentis tolluntur.

Ulceris labra ſi calloſa & dura fuerint, exciduntur ad ſanam uſque partem: vicinæ verò ulceris partes decoloratæ ſcarificantur.

Idem omnino de reliquis cauſis,

morbis & ſymptomatis ulceribus conjunctis (quæ ipſorum ulcerum curationem impediunt) eſt cenſendum.

SYNOPSEOS CHIRURGIÆ

LIBER IV.

De Fracturis.

DE carnoſarum partium vitiis quæ manus auxilium deſiderant diximus: nunc ad ea quæ oſſibus accidere conſueverunt (in quibus præcipue veteres medici exercitati erant) veniam. Omne autem Os ubi injuria acceſſit aut frangitur, aut loco movetur, aut vitiatur.

Frangitur autem os, dum ejus unitas ſolvitur à cauſa externa findente, ſcindente, rumpente, collidente vel forante.

De

De Fracturæ Differentiis.

Fracturæ autem differentias (quamvis, & plures ſint & varia nomina ſortiantur) duas tantum conſtituit Gal. ex mente Hipp. Prior eſt, quando os per tranſverſum frangitur, altera quando ut lignum in longitudinem finditur. Celſus verò tertiam quæ per obliquum fit, addit.

De Fracturæ Cauſis.

Fracturæ cauſæ quatuor maxime generales ſunt, Prima eſt corpus durum, & grave contundens. Secunda corpus acutum incidens. Tertia caſus ex alto collidens. Quarta luxatio contorquens.

De Fracturæ Signis.

Quoniam verò affectionis notitia ad ejus curationem neceſſaria eſt, ideo

de notis quibus fractura dignoſcitur eſt dicendum. Deprehenditur autem os fractum ſenſuum judicio, nam & partes oſſis ſeparatæ reperiuntur, & figura inæqualis, eſt membri, quod dum manu varie tractatur, ſtrepitus ex ipſorum oſſium colliſione auditur; æger verò à cauſis frangentibus laceſſitus dolorem in parte affecta (cui haudquaquam inniti poteſt) ſentit. Nec ſolum fracturæ dignotio ad ejus curationem medico neceſſaria eſt, ſed & qualia ex fracturis pericula immineant, & quam diuturna earum curatio futura ſit tum etiam noviſſe oportet, ut & in his curationis longitudinem, in illis verò paucam ſpem & multa pericula prædicere atque omnem ubique calumniam effugere poſſit.

In Fracturis periculum imminens deprehenditur ex ipſius oſſis fracti magnitudine, figura, connexione, & ſitu: ex fracturæ génere, & magnitudine, item ex morbis, & ſymptomatis-

fra-

fracturam ipsam concomitantibus. Quo fit ut periculosæ sint fracturæ quoties ossa fracta extra eminent, præsertim quum ea & magna sint, & multum medullæ habuerint, & quæ simul vulnerantur multa sunt, & magni momenti, ut nervi, musculi, & venæ. Periculosa etiam fractura est juxta articulos, aut in ipsis ossium capitibus. Periculosior quoties ossa fracta in interiorem partem flectuntur, & vergunt.

Fractura item magna periculosa est. Periculosa etiam, quoties ossa fracta occultata sunt, aut in plura fragmenta divisa. Item quando cum partium vicinarum inflammatione, cum nervorum distentione, cum febre acuta, aut cum gravibus aliis symptomatis conjuncta fuerit.

Diuturnitas curationis fracturæ intelligitur ex fractorum ossium temperamento, ex magnitudine cum ossium, tum fracturæ, ex victus ratione. Unde accidit ut ossa quo duriora

aut ſicciora fuerint, eo difficilius ferruminentur, contra quo molliora aut humidiora, ut putria oſſa, facilius, quo etiam majora oſſa fuerint eo longius tempus ut coaleſcant poſtulant, ut os cruris, quod non ante quinquaginta dies conglutinatur: oſſa verò tibiæ, & brachii breviori tempore coaleſcunt, nimirum quadraginta diebus. Maxilla autem, jugulum, pectus, os ſcapularum, coſtæ, ſpina coxarum, os tali, calx, planta, ante vigeſimum diem (ut ait Celſus) ſaneſcunt.

Remorantur etiam oſſium glutinationem alimenti viſcidi inopia, frequens aquæ calidæ perfuſio, eorumque quæ fracturæ admoventur, faſciarum, ſpleniorum, & ferularum crebra mutatio, fracturæ nimia coarctatio, & præpoſterus, vel inordinatus, membri affecti motus, anni tempus, regio, & ſimilia.

De

De Fracturæ Curatione.

Præcipuus in fractura curanda medici ſcopus ſolutarum oſſis partium unitio eſt, quæ ſi propter ſiccitatem per ſe fieri non poſſit, reſtat, ut alterius interventu fiat. Unitio autem illa quamvis naturæ opus ſit, non ante tamen fieri poteſt, quam diſtractæ & divulſæ oſſis partes à medico corrigantur, & in directum conformentur. Ut illa conformatio fiat, & facta conſervetur, quatuor medico operationibus opus eſt, quarum Prima membri extenſio eſt. Secunda oſſis fracti coaptatio. Tertia debita faſciatio, & medicamentorum applicatio. Quarta deligati membri immobilis, & arcta diſpoſitio: ſervata in his omnibus ea figuratione, & formâ, quæ & muſculos minime diſtorqueat, & quamminimum dolorem afferat. Sed quoniam naturæ beneficio os fractum, à medico in directum coaptatum, ex proprii ejus alimenti ſuperfluitate, pro-

ducto callo, circumalligatur, ideo ea victus ratio ſervanda eſt, quæ tantum & talem influere ſanguinem oſſibus præparet, quantus, & qualis generando callo ſit oportunus.

Membri fracti Extenſio (quæ omnem conformationem præcedere debet) fit aut miniſtrorum manibus, ſi parvum fuerit membrum: aut laqueis circumpoſitis: aut una cum iis etiam inſtrumentis, cujuſmodi nos Hippoc. docuit ἀντίτασιν oſſium facere.

Poſtea verò quum abunde retracta oſſa fuerint, nec ullus ſuperſit metus, ne ſe in adducendo tangant, tum ambabus manibus utrumque membrum comprehendere, & oſſa in directum conſtituere, & ſicubi aliquod periculum ſubvenerit, corrigere (cavendo ne oſſis fracti eminentiæ refringantur) vincula quæque ſenſim remittere, ac muſculis ipſis deductorum in idem commiſſionem permittere, oportet.

Nec ſolum os fractum conformaſſe, ſed etiam ita conformatum, prorſus

ſus immotum conſiſtere, neceſſe eſt, quod fiet Deligatione, quæ neque compreſſerit, neque gravet, neque laxa ſit, illita prius parte cerato molli, ut Hippocrates, & Galenus volunt, ut Recentiores, oleo roſato tepente, vel mirhino, vel maſticino, & aliquando maſtiche pulverata aſperſis.

Tota verò deligatio deinceps fiet, primo faſciis, quæ ab Hippoc. ὑποδεσμίδες appellantur, deinde linteis quæ Splenia dicuntur, cum faſciis extrinſecus circundatis (à Græcis, ἐπιδεσμίδες, dicuntur) deinde ferulis, poſtremo fimbriis, quibus veluti habenis ferulæ ipſæ continentur.

Sint autem faſciæ tam, primæ quam ſecundæ, ex linteo leves, tenues, molles, mundæ, ſine ſuturis, ſine emittentiis, validæ, non aridæ, ſed ſucco convenienti lotæ, niſi ubi membra inæqualia ſunt, tum enim anguſtæ utiliores ſunt; quoniam rugas non contrahunt, & totum membrum, quod circundant, con-

tin-

tingunt, erunt etiam tam longæ, ut os repositum firmiter contineant, quæ ex his in deligando omnium primum injiciuntur, quæque & partem affectam immobilem conservant, & ab eodem repellendo inflammationem arcent, aut, duæ sunt, aut tres, quarum Prima circa fracturam ter voluta sursum versum feretur. Secunda ab eadem fractura priori adversa deorsum devolvetur. Tertia verò ab inferiori parte sursum supra utrasquè priores convolvetur. Nonnulli vero unica fascia duobus initiis circundata totam hanc deligationem efficiunt.

Ad hujus verò prioris deligationis atque etiam fracturæ stabilimentum, & detentionem Hippoc. subsidium excogitavit, nimirum ut adhiberentur splenia cerato humido illita; quæ longitudine æqualia sint, latitudine trium aut quatuor digitorum, crassitudine verò triplicia aut quadruplicia, quæ quum ad directionem adhibe-

hibemus, eorum longitudinem, ex circuitione, latitudinem autem & crassitudinem ex defectu existimamus.

Fasciæ vero illæ quæ extrinsecus supra plagulas injiciuntur, duæ omnino æquales sint necesse est, quæ, ut totum membrum sicut acceperunt conservent, ex adverso inter se ita distributionem facient, ut altera ab inferiori parte sursum dextrorsum, altera à superiori deorsum sinistrorsum convolvatur.

Deinde Ferulæ superaccomodandæ sunt, quæ fissæ circumpositæque, ossa in sua sede contineant, ac deligationem etiam stabiliant: quarum usus ante septimum diem apud veteres nullus erat, propter inflammationis metum. Recentiores tamen (nulla inflammatione urgente) vel primo die ferulis commode utuntur.

Sint autem ferulæ leves, æquales, in extremitatibus simæ, stupa aut lana involutæ, minores hinc inde quam deligatio sit, & in quam partem fractu-

ra inclinat, latiores atque valentiores, non minore quam digiti ſpatio invicem diſtantes, cavendo ne ſupra articulos, aut oſſium extuberationes imponantur.

Ferulæ verò fimbriis ſive habenis (quæ in tota deligatione poſtremum locum occupant) ad modum laquei nautici volutis, aptiſſime continentur.

Deligatum ad hunc modum membrum ita collocare oportet, ut figura, à dolore maxime aliena, in ejus depoſitione ſervetur, quæ etiam figuræ ratio in ejuſdem membri fracti retractione, coaptatione & deligatione diligenter obſervari debet.

Deligationem tertio quoque die (quo ad fracturam ferulæ ſuperaccommodentur) reſolvere jubet Hipp. & calida aqua locum affectum perfundere, ut humores in fracta parte contenti qui diſſipatione egent (ne vel dolorem vel pruritum excitent) exinaniantur. Cum verò ab omnibus ſymptomatis fractura libera fuerit, &

 feru-

ferulas circumvincere, & ex majori intervallo deligationem ſolvere, atque inverſos faſciarum circumductus laxiores facere libebit.

Victus autem ratio ad producendum callum oportuna erit, ſi in principio uſque ad diem decimum (quoniam & tum inflammatio, & alia ſymptomata magis imminent) tenuior, & parcior fuerit; à vino itaque & carne tum abſtinendum eſt, & obſoniis tenellis & mollibus, ut ptiſana, beta, malva, atriplice, blito, cucurbita, piſcibus laxatilibus, & ſimilibus alimentis, utendum. Eodem etiam tempore, & venam aliquando incidere, & per ventrem ſupervacua expellere conveniet. At quo tempore callus gignitur, & creſcit, ægri liberalius reficiendi ſunt cibis boni, & copioſi ſucci, ex quibus bonus, tenax, & viſcidus humor ipſius calli materia gignitur: ut alica, frumento cocto, pedibus hœdorum, vitulorum, arietum, & alimentis ſimilibus.

Juvant etiam ad calli promotionem, & auctionem, medicamenta quęcumque emplasticam substantiam habent, & modice calefaciunt. Contra verò callum diminuunt, quæcumque digerendi vim habent. At callum productum conservant ea, quæ cruentis vulneribus adhibentur. Callum autem generari indicabunt fasciolæ si nullo oborto vulnere, cruorē referant.

Quod si fracturæ vulnus conjunctum fuerit, victus ratio magnitudine exquisita constituenda est, majorque vulneri quam ossi cura agenda. Si sanguis nimium profunditur, sistendus, si verò parum fluxerit, mittendus, officula refracta, & pungentia eximenda: eminentia autem si retusa sint in suas sedes danda (idque vel antequam pars inflammatione occupetur, vel eadem jam finita) si acuta ante præcidenda, si brevia scalpro limanda: tum (modo pars tuto intendi possit) accondenda, vel manu, vel volsella. Pars laxior deliganda, & spleniis deinde incur-

curvanda, Splenia autem ſint vino imbuta, vel auſtero vel nigro, æſtate potiſſimum. Quin etiam medicamenta omnia exiccantium, numero eſſe debent. Seroſis tardius utendum. Phlegmone ſi oriatur remed. lib. 1. commemoratis occurrendum.

Si Contuſio cum fractura extiterit, pars ne gangræna corripiatur ſcarificanda, ipſi verò gangrænæ, & ſerpenti putredini (ſi jam invaſerit) convenienter occurrendum.

Si Dolor fracturæ conjunctus fuerit, ſolvetur deligatio, & parti dolenti lana oleum, & acetum, & ſimilia admovebuntur. Pruritus verò ſi quis exorietur, aquæ temperate calidæ perfuſione tolletur.

Quæ autem ſint cauſæ fracturæ Calvariæ, quæ item differentiæ, quæ ejus ſigna, tam dignoſtica, quam prognoſtica, & quæ ejuſdem particularis curandi ratio, ex Hippocratis lib. d. vul. capitis breviter diſces, de qua re vide etiam Galenum Celſum & Paul.

Finis Libri Quarti.

SYNOPSEOS CHIRURGIÆ

Liber V.

De Luxationibus.

QUum luxationes fracturis proximæ ſunt, ſitque de fractis oſſibus dictum, ſupereſt ut de luxatis aliquid etiam breviter dicamus. Eſt autem luxatio articuli ex proprio ſinu in alienum prolapſus cum motus voluntarii læſione.

De Luxationis differentiis.

Luxationum differentiæ duæ ſunt, majoris tantum, & minoris ratione differentes, nam oſſis caput articulusve, vel prorſus è ſuo ſinu excidit, & Luxatio dicitur, vel aliquatenus duntaxat emotus eſt, & uſque ad tuberculum, è ſinu elapſus, appellaturque Subluxatio.

tio. Utrumque genus modis quatuor maxima ex parte fieri poteſt, nempe in partem priorem, vel poſteriorem, vel in alterutrum latus, id eſt, interiorem vel exteriorem: quibus nonnulli ſuperiorem & inferiorem addunt, propterea quod ſex ſint circa omnem de articulationem loca.

De Cauſis Luxationis.

Luxantur autem oſſa, vel à violenta tenſione, vel à violento impulſu, vel propter laxata ligamenta, idque facile, ſi ſinus non altè deſcenderit, vel ſupercilia habuerit retuſa, aut exigua, aut confracta, ſi copulæ laxiores aut longiores, vel aliæ partes quæ juncturam circumſtant humidiores aut imbecilliores fuerint, vel ſi ipſum corpus ſit extenuatum.

De Luxationis Signis.

Signa quibus luxatio, & univerſa ejus

ejus natura omnino cognoſcitur, aut dignoſtica ſunt aut prognoſtica.

Diagnoſtica verò quæ & viſu & tactu affectionem oſtendunt, vel omnium luxationum communia ſunt, vel cujuſque propria. Communia quidem ut ea parte in quam os prorupit tumor, ea ſinus, à qua receſſit, ita ut pars ſibi diſſimilis fiat, motus voluntarius lædatur, & dolor circa articulum ſentiatur. Propria verò cujuſque luxationis ſigna ſunt, quibus ſingulæ luxationes particulariter deprehenduntur, de quibus vide Hippocratem, & ejus fideliſſimum interpretem Celſum.

Prognoſtica autem luxationis ſigna ea ſunt ex quibus vel periculoſam, & curatu difficilem, vel lethalem eſſe luxationem deprehendimus, hæc ex oſſium luxatorum inclinatione, & luxationis magnitudine deſumuntur: item ex articulorum figura ex ipſius luxationis cauſis, ex morbis luxationi conjunctis, ex ſymptomatis luxationi ſupervenientibus, ex luxationis tem-

tempore, atque ex corporis habitudine, ita periculosæ sunt

Luxationes vertebrarum in partem interiorem, propter nervorum compressionem, & gravia alia symptomata.

Luxationes cum ossium denudatione & ulcere, propter convulsionem, dolorem, gangrænam, vel syderationem.

Luxationes partibus principibus vicinæ, quo enim ejusmodi partibus viciniores fuerint luxationes eò periculosiores sunt.

Articulorum, variorum, dissimilium, inæqualium, & multiplicium, & in Partibus carnosis.

Luxationes magnæ, ob Articulorum figuram; in cubito quam in genu Luxationes deteriores.

Quæ habent Causam internam, id est, humorem ligamenta dearticulationis, & vicinas partes laxantem.

Quæ respectu Temporis Veteres sunt quoniam caro in acetabulum ingreditur, & caput articuli, in loco in quem excidit callum facit.

De Curatione Luxationis.

Quum luxatio in vitiato partium situ posita sit, ejus sanatio vitiatæ positurræ emendatio erit, quod, etsi natura præstare non potest, medicus tamen poterit, extendendo primum luxatum membrum, quod deinde repente convenienti deligatione circumdet, & apposite deponat, ne rursus è sua sede articulus prolabatur. Robur partis interim admotis medicamentis & convenienti alimento conservandum erit, & supervenientia symptomata modis omnibus arcenda. Omnes autem articuli, dum adhuc calidi sunt, reponi debent, vel saltem quam citissime ante inflammationem: quæ si partem occupaverit, quiescendum, donec finita fuerit. Quod si inveterata fuerit luxatio, mollietur fotu remolliente, & laxante, ante repositionem.

Extensio partis luxatæ fit, (ut ante dictum est) vel ministrorum manibus

vel

vel laqueis, vel una cum iis, etiam instrumentis. Membri Extensionem sequitur articuli repositio; in qua medicus considerabit, undenam articuli ipsius excessus inceperit, quomodo progressus fuerit, & quo finem fecerit, atque ab excessus fine reditus principium faciens, inde retro eadem via ad principium usque luxationis regreditur. Tum cerato resinato (ut reposita pars immota conservetur, & roboretur) & plagulis, & linteis mollibus, non paucis, neque nimis compressis, (nam constrictio magis mollitudine linteorum quam compressione facienda est) ita est articulus deligandus, ut quo recessit pars, inde urgeant atque propellant fasciæ, & unde recessit, laxæ eo loco sint, ut volunt Hippocrates, & Galenus.

Recentiores repositam partem affectam rosario, stupis, linteis multiplicibus, ovorum albuminibus perfusis, fasciis posca madentibus, longitudine & latitudine convenientibus, & ali-

quando ferulis ex corio vel densa papyro paratis, roborant, atque retinent; eandem circiter septimum diem solvunt (nisi symptoma aliquod, ut inflammatio, eam antea solvere coegerit) & aqua modice calida fovent, cui deinde emplastrum ex polline, pulvere rubro, & ovorum albuminibus paratum, admovent: & membrum ipsum figura decenti, à dolore maxime aliena in quiete ex Hippocratis consilio collocant.

Victu autem tenui in omnibus articulorum repositionibus uti (præsertim si valentioris articuli casus fuerit) ad septimum usque diem eodem loco jubet Hippocrates. Celsus verò vel triduo, vel interdum quinque diebus à cibo abstinere consulit, metu nimirum inflammationis, qua finita pleniore victu uti tuto licebit.

Atque hæc de simplici luxatione. At si ipsi Causa interna conjuncta fuerit, ut humor ligamenta laxans, repositus articulus circumcirca medica-

dicamentis exiccantibus diu compre-
hendendus est. Si verò Dolor conjungatur, dolor in primis erit sedandus, admota lana succida ex hydreleo modice calente,& pauco aceti. Si vero Inflammatio supervenerit, ipsi ante omnem molitionem est modis omnibus occurrendum. Febris autem si affuerit, victus ratione, & si opus fuerit venæsectione, & purgatione est oppugnanda.

Quod si Vulnus ipsam luxationem comitetur, ante omnia vulneris ratio habenda est, medicamentis admotis, non tam glutinantibus, & cruentis, quam lenientibus, ob convulsionis tumorem: quoniam in mistis, & conjunctis affectionibus, curatio quoque mista, adhibenda est.

Si verò Luxatio, & Fractura simul eandem partem infestaverint, jubent recentiores luxatum prius si fieri potest reponere, deinde fracta ossa coaptare, quod si id minime fieri possit, fracturę coaptationem prius moliemur,

mur, qua confirmata luxati articuli repoſitionem aggrediemur.

Finis Libri V.

SYNOPSEOS
CHIRURGIÆ
LIBER VI.

De Carie, ſeu Oſſium Vitio.

UNitatis ſolutio ab eroſione excitata, in carnoſis quidem partibus, ulcus proprie dicitur, in oſſe verò τερήδων, id eſt, *Caries*, quam præcedere ſolet ipſius oſſis aſperitas vel pinguedo, vel abſceſſus (qui ad oſſis corruptionem aliquando etiam ſequitur) has autem oſſis affectiones ejuſdem nigrities quandoque etiam ſequitur.

Cariei Cauſa humor eſt acris os ipſum erodens, vel in ipſo oſſe putreſcens, vel ad ipſum fluens, ex ſuperna-

tis

tis cancris, fistulis malignis, vel vetustis, & gravibus ulceribus.

Ossis nigrities ex febre & dolore deprehendetur, quæ ubi mediocria sunt illa alte descendisse non potest, ex scobe adacta terebra manifestior fit.

Abscessus verò ejusdem priusquam corruptionem contrahat, cognoscitur ex sanie, ex sorde præterea tenuiore, non crassa, non unguinosa, copiosa, & majore vi scaturiente, quam pro ulcere. Ad hæc ulceris oræ magis dissident, & ægrius coalescunt.

Caries autem specillo tenui in foramen demisso deprehenditur, quando magis minusve intrando vel in summo cariem esse vel altius descendisse testatur.

Periculosa caries est in osse capitis, in costis, in osse pectoris periculosissima.

In cariei autem Curatione ante omnia os nudare ulcere exciso oportet, & si latius ejus vitium est quam ulcus fuit, carnem etiam subsecare, donec

integrum os undique pateat necesse erit, tum eodem momento, si fieri potest, quod pingue est, nigrum, asperum, aut cariosum (ubi vitium in summo osse est) semel iterumve satis est admoto ferramento urere, aut impresso audacter scalpro eradere, donec aliquid cruoris ostendatur, & os ipsum vel album vel solidum apparuerit. Quod si caries altius descenderit, os crebris foraminibus, quæ altitudine vitiò æquent, terebrandum. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta sunt, donec inde siccum os ex toto fiat. Simul enim per hæc, & resolvitur ab inferiore osse, quodcunque vitiatum est, & is sinus carne replebitur, & humor, aut nullus postea eo feretur aut mediocris. Usque adeo enim exiccare locum oportet, ut ossis pars vitiata abscedat, quod egregie præstabunt medicamenta cephalica, de quibus copiose *Gal. lib. 1. de comp. ph. g.*

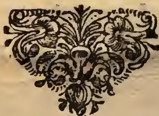
Ossium etiam corruptioni, & carici

ci paſtilli Paſionis medentur, quæ vitia, oleo fervente, aquis (aquas fortes vocant) & mollioribus cauteriis aliquando etiam excidunt.

At os quod vitiatum eſt, totum excidere oportet. Exciduntur fere oſſa in capite, pectore, & membris, nunc ſcalpro, nunc terebra, nunc modiolo, quorum omnium ratio à Celſo, & Galeno & Paulo tradita eſt.

Finis hujus Libri.

IN-

INDEX
LIBRORUM
hoc opere
CONTENTORUM.

Lib.		Pag.
I.	*De Tumoribus.*	5
II.	*De Vulneribus.*	57
III.	*De Ulceribus.*	91
IV.	*De Fracturis.*	116
V.	*De Luxationibus.*	124
VI.	*De Carie, seu Oßium Vitio.*	132

FINIS.

